

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Paulina Banaszak

***Usiłowanie zabójstwa a inne przestępstwa przeciwko życiu
i zdrowiu w praktyce sądowej***

Warszawa 2017

Spis treści

Wstęp	1
Próba badawcza	2
1. Część teoretyczna	4
1.1. Uwagi ogólne na temat usiłowania dokonania czynu zabronionego pod groźbą kary	4
2.2. Uwagi ogólne na temat zbiegu przepisów ustawy	11
2.3. Kwalifikacja prawna w przypadku tzw. usiłowania kwalifikowanego przez dokonanie	16
2. Część empiryczna	22
2.1. Kwalifikacja prawna zachowania sprawcy zastosowana w analizowanych sprawach.....	22
2.2. Informacje na temat sprawców i pokrzywdzonych.....	39
2.3. Informacje na temat czynów zabronionych, których dopuścili się sprawcy..	47
2.4. Informacje na temat kar wymierzanych sprawcom	51
Wnioski końcowe	65
Bibliografia.....	67

Wstęp

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania przeprowadzonego w ramach projektu badawczego „Usiłowanie zabójstwa a inne przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w praktyce sądowej” realizowanego w Sekcji Prawa i Procesu Karnego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Celem badania było zdiagnozowanie występujących w praktyce sądowej relacji pomiędzy usiłowaniem zabójstwa a dokonaniem innych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. Badanie miało przede wszystkim na celu ukazanie występujących w tym obszarze zbiegów pomiędzy przepisem określającym usiłowanie zabójstwa a przepisami określającymi wskazane wyżej przestępstwa, jak również udzielenie odpowiedzi na pytanie, w jakich to sytuacjach sądy przyjmują istnienie raz zbiegu pozornego, innym razem zbiegu pomijalnego, a kiedy decydują się na przyjęcie zbiegu kumulatywnego pomiędzy wskazanymi przepisami.

Badająca, oprócz skoncentrowania się na tym, co stanowiło główny przedmiot badania, a mianowicie kwestii zbiegu przepisów ustawy, postanowiła również zwrócić uwagę na kwestie kryminologiczne, jak również kwestie dotyczące kar za usiłowanie zabójstwa. Z tego też względu raport podzielony został na 2 zasadnicze części – część teoretyczną i część empiryczną. W skład części teoretycznej wchodzi 3 podrozdziały, spośród których w pierwszym zawarto uwagi ogólne na temat usiłowania dokonania czynu zabronionego pod groźbą kary, w drugim – uwagi ogólne na temat zbiegu przepisów ustawy, a w trzecim – uwagi na temat kwalifikacji prawnej przyjmowanej w przypadku tzw. usiłowania kwalifikowanego przez dokonanie. Część empiryczna składa się z 4 podrozdziałów, z których pierwszy dotyczy informacji na temat kwalifikacji prawnej przyjętej w analizowanych w ramach badania sprawach, drugi – informacji na temat sprawców i ich ofiar, trzeci – informacji na temat czynów zabronionych, których dopuścili się sprawcy, zaś czwarty – informacji na temat kar wymierzanych sprawcom usiłowania zabójstwa, w tym m. in. relacji pomiędzy postacią zamiaru towarzyszącego sprawcy a wysokością kary, która została mu wymierzona, czy też wpływu przyznania się do popełnienia czynu zabronionego na wysokość orzeczonej wobec sprawcy kary.

Próba badawcza

Przy ustalaniu próby badawczej w pierwszej kolejności sięgnięto do statystyki prawomocnych skazań za usiłowanie zabójstwa w poszczególnych latach.

Tabela 1. Prawomocne skazania za usiłowanie zabójstwa w poszczególnych latach

Liczba skazań	2011	2012	2015	2016
Liczba skazań za usiłowanie zabójstwa z art. 148 § 1 k.k.	115	132	92	77
Liczba skazań za usiłowanie zabójstwa z art. 148 § 2 k.k.	1	6	15	17
Liczba skazań za usiłowanie zabójstwa z art. 148 § 3 k.k.	0	1	1	0
Liczba skazań za usiłowanie zabójstwa z art. 148 § 4 k.k.	0	0	1	0
Liczba skazań za usiłowanie zabójstwa ogółem w danym roku	116	139	109	94

Źródło: Krajowy Rejestr Karny

Z uwagi na to, że liczba skazań za usiłowanie zabójstwa w poszczególnych latach okazała się być podobna, w ramach badania zdecydowano się przeanalizować te sprawy, w których nastąpiło prawomocne skazanie za usiłowanie zabójstwa (zarówno w typie podstawowym, o którym mowa w art. 148 § 1 k.k., jak i w typie kwalifikowanym – art. 148 § 2 i art. 148 § 3 k.k. oraz w typie uprzywilejowanym z art. 148 § 4 k.k.) w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. Ponieważ nie było możliwe ustalenie, ile spraw, w których we wskazanym wyżej okresie nastąpiło prawomocne skazanie za usiłowanie zabójstwa, znajduje się w poszczególnych sądach okręgowych, zwrócono się z prośbą o nadesłanie akt przedmiotowych spraw do wszystkich sądów okręgowych (pismem z dnia 7 lipca 2017 r. – I tura – 24 z 45 SO oraz pismem z dnia 26 lipca 2017 r. – II tura – pozostałe SO). W odpowiedzi na pisma sądy okręgowe nadesłały większość akt¹. Akta te w pierwszej kolejności poddano wstępnej selekcji pod kątem zgodności kwalifikacji prawnej czynu

¹ Akta nadesłały następujące sądy okręgowe: SO w Białymstoku, SO w Bielsku-Białej, SO w Częstochowie, SO w Elblągu, SO w Gdańsku, SO w Gliwicach, SO w Gorzowie Wielkopolskim, SO w Jeleniej Górze, SO w Kaliszu, SO w Katowicach, SO w Koszalinie, SO w Krakowie, SO w Krośnie, SO w Legnicy, SO w Lublinie, SO w Łodzi, SO w Nowym Sączu, SO w Olsztynie, SO w Opolu, SO w Piotrkowie Trybunalskim, SO w Płocku, SO w Poznaniu, SO w Przemyślu, SO w Radomiu, SO w Siedlcach, SO w Sieradzu, SO w Słupsku, SO w Szczecinie, SO w Świdnicy, SO w Warszawie, SO we Wrocławiu, SO w Zamościu, SO w Zielonej Górze.

z tematem badania. W następstwie selekcji ustalono, że zgodność kwalifikacji prawnej czynu z tematem badania wystąpiła w 80 sprawach karnych, których akta zostały nadesłane do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Taka też liczba spraw została poddana wszechstronnej analizie.

1. Część teoretyczna

1.1. Uwagi ogólne na temat usiłowania dokonania czynu zabronionego pod groźbą kary

Przed przystąpieniem do szczegółowych rozważań będących przedmiotem badania, którego zwieńczenie stanowi niniejszy raport, warto w pierwszej kolejności poczynić kilka uwag natury ogólnej na temat usiłowania dokonania czynu zabronionego pod groźbą kary. Objętość oraz specyfika niniejszego raportu nie pozwalają na szczegółowe omówienie tej formy stadialnej, wszak raport stanowić ma sprawozdanie z przeprowadzonych badań, a nie szczegółową analizę teoretyczną na temat usiłowania. Z tego też względu ograniczę się jedynie do kilku najważniejszych informacji, których nie sposób pominąć na gruncie przedmiotowego zagadnienia.

Usiłowanie jest obok przygotowania i dokonania jedną z form stadialnych czynu zabronionego pod groźbą kary. Podkreślić należy, że wyodrębnianie w prawie karnym form stadialnych czynu zabronionego wiąże się ściśle z koncepcją drogi, czy też pochodzenia przestępstwa (*iter delicti/iter criminis*). Z punktu widzenia odpowiedzialności karnej sprawcy prawnokarnie relewantne jest zawsze ostatnie zrealizowane stadium, gdyż niejako „pochłania” ono poprzedzające je etapy. Oznacza to, że jeżeli sprawca dokonał czynu zabronionego, pociągnąć go można do odpowiedzialności tylko za dokonanie, a nie za poprzedzające je usiłowanie czy przygotowanie (o ile oczywiście ustawodawca przewidział karalność przygotowania danego czynu zabronionego pod groźbą kary). Zaznaczyć nadto należy, że koncepcja pochodzenia przestępstwa jest jedynie pewnym modelem (wzorcem), którego nie można odnieść do wszystkich czynów zabronionych. Na gruncie przestępstw nieumyślnych mamy do czynienia wyłącznie z ostatnią spośród form stadialnych, a mianowicie z dokonaniem.

Usiłowanie dokonania czynu zabronionego uregulowane zostało w art. 13 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny² (dalej k.k.). Zgodnie z § 1 tego artykułu „Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje”. Paragraf 2 art. 13 głosi natomiast, że: „Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu na użycie środka nienadającego się do popełnienia czynu zabronionego”.

Usiłowanie, w odróżnieniu od przygotowania, karalne jest zawsze, przygotowanie zaś, zgodnie z tym, co stanowi art. 16 § 2 k.k., karalne jest tylko wyjątkowo, wtedy, gdy ustawa tak stanowi. Z uwagi na doniosłość rozgraniczenia tych dwóch form stadialnych, w pełni uzasadnione jest podejmowanie, zarówno w doktrynie prawa karnego, jak i w orzecznictwie sądów, prób wskazania kryteriów, pozwalających na ich rozróżnienie. J. Giezek zwraca uwagę na to, że nie jest możliwe wypracowanie jednego uniwersalnego kryterium, według którego będzie możliwe rozgraniczenie przygotowania od usiłowania, albowiem „(...) nie ma takich zachowań, które w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego zawsze i niezmiennie dałyby się kwalifikować, jako czynności bezpośrednio zmierzające do dokonania, inne zaś, jako stwarzające warunki, czyli przygotowawcze”³. Próby poszukiwania takich kryteriów doprowadziły jednak do powstania teorii obiektywnych, subiektywnych oraz mieszanych, co w pełni dowodzi, że problematyka bezpośredniości na gruncie usiłowania dokonania czynu zabronionego budzi liczne kontrowersje, tak wśród przedstawicieli teorii, jak i praktyki.

Aby można było mówić o usiłowaniu w świetle teorii obiektywnych, konieczne jest, aby zachowanie określonego podmiotu stanowiło obiektywne, bezpośrednie zmierzanie do dokonania czynu zabronionego. Zgodnie z tym, co wskazuje G. Rejman, koncepcja obiektywna „(...) wprowadza kumulatywnie dwa warunki, jako podstawę odpowiedzialności karnej za usiłowanie przestępstwa a mianowicie: zamiar popełnienia przestępstwa oraz działanie, które odznacza się bezpośredniością

² T.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.

³ J. Giezek [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 120.

w stosunku do zamierzonego przestępstwa⁴. W myśl teorii obiektywnych, jeżeli określone zachowanie sprawcy wykracza poza granice przygotowania, to uznać należy, że jest już ono bezpośrednim zmierzaniem do dokonania czynu zabronionego. Skrajna odmiana koncepcji obiektywnych to tzw. koncepcja początku dokonania, zgodnie z którą usiłowanie ma miejsce dopiero wtedy, gdy sprawca swoim zachowaniem rozpoczął już czynność czasownikową stanowiącą znamię określonego typu czynu zabronionego, innymi słowy, rozpoczął on już dokonywanie czynu zabronionego.

Teorie subiektywne akcentują natomiast element intencjonalny, wskazując, że decydujące znaczenie dla oceny bezpośredniości ma psychiczne nastawienie sprawcy, tj. jego przeświadczenie, że swoim zachowaniem zmierza on bezpośrednio do dokonania czynu zabronionego. Jak wskazuje A. Liszewska, „[t]eorie subiektywne (...) rozszerzają pojęcie karalnego usiłowania poprzez przesunięcie bezpośredniości na czynności oddalone jeszcze od dokonania, ale potwierdzające w sposób niewątpliwy zamiar sprawcy naruszenia normy sankcjonowanej”⁵. Teorie mieszane z kolei łączą w sobie elementy koncepcji obiektywnych i subiektywnych.

Kluczowym problemem na gruncie usiłowania jest problem dotyczący sposobu pojmowania bezpośredniego zmierzania do dokonania, o którym mowa w art. 13 § 1 k.k. I. Andrejew podkreśla, że: „Bezpośredniość jako kryterium usiłowania rozumiemy obiektywnie, tzn. że chodzi o takie czynności, które rzeczywiście, a nie tylko w mniemaniu sprawcy prowadzą do dokonania”⁶. A. Marek zauważa, że bezpośredniość oceniać trzeba nie tylko według kryteriów subiektywnych, czyli wyobrażenia sprawcy, ale przede wszystkim według kryteriów obiektywnych. Autor ten powołuje się na to, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego o usiłowaniu można mówić jedynie wtedy, gdy zachowanie sprawcy stwarza realne zagrożenie dla dobra prawnego, prowadząc wprost do dokonania, co bez wątpienia jest wyrazem obiektywistycznej interpretacji bezpośredniości⁷. W. Wróbel i A. Zoll wskazują,

⁴ G. Rejman, *Usiłowanie przestępstwa w prawie polskim (Problem bezpośredniości)*, Warszawa 1965, s. 49.

⁵ A. Liszewska [w:] R. Dębski (red.), *System Prawa Karnego. Tom III. Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności*, Warszawa 2013, s. 733.

⁶ I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1986, s. 24.

⁷ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 191.

że: „Bezpośrednie zmierzanie należy łączyć ze znamieniem czasownikowym w opisie typu czynu zabronionego”⁸. Autorzy ci jednocześnie uznają, że: „Jeżeli poszczególne znamiona czasownikowe mogą być zrealizowane w różnym czasie i miejscu, to bezpośredniość zmierzania musi być odnoszona do znamienia czasowo późniejszego”⁹.

D. Szeleszczuk słusznie stwierdza, że: „Bezpośredniość zachowania zmierzającego do dokonania należy określać na tle każdego przypadku, nie da się jej bowiem ustalić abstrakcyjnie. Powinna być odnoszona do ustawowych znamion czynu zabronionego, do którego dokonania zmierzał sprawca. (...) Pomocniczą rolę w określeniu zachowań bezpośrednio zmierzających do dokonania odgrywa definicja przygotowania (art. 16 § 1 k.k.). Pozwala ona wyeliminować z zakresu usiłowania te zachowania, które do dokonania zmierzają jedynie pośrednio, tzn. jedynie je ułatwiają, bądź umożliwiają. Usiłowaniem nie są bowiem czynności przykładowo wymienione w art. 16 k.k. ani inne podobne. Wszystkie zachowania wykraczające poza ramy czynności przygotowawczych stanowią zachowania bezpośrednio zmierzające do dokonania”¹⁰. G. Rejman stwierdza ponadto, że: „Pojęcie bezpośredniości odnosimy do czynności czasownikowej. Początkowy punkt bezpośredniości odgranicza niekaralne czynności przygotowawcze od karalnego usiłowania przestępstwa. Przekształcenie się bezpośredniości w dokonanie uzależnione jest od konstrukcji przestępstwa. Inaczej kwestia ta przedstawia się przy przestępstwach formalnych, inaczej przy materialnych, jednoaktowych i złożonych”¹¹.

Autorka ta zwraca nadto uwagę, że nauka prawa karnego często pozostawia rozstrzygnięcie problemu bezpośredniości orzecznictwu sądowemu. „Tym samym sprowadza problem bezpośredniości jedynie do kwestii faktycznych. W ten sposób pomija się wpływ, jaki mogą wywrzeć konstrukcje prawne także na ukształtowanie się granicy pomiędzy tymi dwoma fazami tak różnie u nas potraktowanymi, gdy chodzi o odpowiedzialność karną”¹². Nie sposób nie zgodzić się z G. Rejman, że pozostawienie sądom pełnej swobody w rozstrzyganiu, czy na gruncie

⁸ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013, s. 232.

⁹ *Ibidem*, s. 233.

¹⁰ D. Szeleszczuk [w:] A. Grześkowiak (red.), *Prawo karne*, Warszawa 2012, s. 156.

¹¹ G. Rejman, *Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 8- 31 KK. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 280.

¹² G. Rejman, *Usiłowanie przestępstwa w prawie polskim...*, s. 14.

określonych stanów faktycznych mamy do czynienia jeszcze z przygotowaniem, czy też już z usiłowaniem stanowi obejście zasady *nullum crimen sine lege*, co rodzi z kolei niebezpieczeństwo stosowania analogii dla określenia odpowiedzialności karnej¹³. Oznacza to, że na gruncie takich samych stanów faktycznych takie same zachowania dwóch różnych osób mogą zostać przez sąd odmiennie ocenione – jedno jako przygotowanie (o ile nie jest ono karalne, osoba ta nie zostanie w ogóle pociągnięta do odpowiedzialności), drugie z kolei jako usiłowanie (które karalne jest zawsze). Nie ulega zatem wątpliwości fakt, że z punktu widzenia gwarancyjnej funkcji prawa karnego konieczne byłoby przyjęcie jednolitego sposobu pojmowania słów „bezpośrednio zmierza do dokonania”, co bez wątpienia zapobiegłoby różnicowaniu odpowiedzialności karnej za takie same zachowania.

Wypełnić znamiona usiłowania dokonania czynu zabronionego można tylko i wyłącznie umyślnie, zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym, albowiem ustawodawca posługuje się w art. 13 § 1 k.k. sformułowaniem „w zamiarze”, nie precyzując przy tym, że chodzi wyłącznie o zamiar bezpośredni. Podkreślić należy, że nie jest możliwe usiłowanie w zamiarze ewentualnym takiego przestępstwa, którego dokonanie możliwe jest tylko i wyłącznie w zamiarze bezpośrednim. Zwraca na to uwagę J. Giezek¹⁴. Nie ulega wątpliwości, że usiłowania można dopuścić się tak w drodze działania, jak i zaniechania, albowiem ustawodawca w art. 13 § 1 używa jedynie ogólnego pojęcia „zachowanie”, nie zawężając go tylko i wyłącznie do samego działania. Jak trafnie wskazuje J. Giezek, „[u]siłowanie przez zaniechanie polega na zamierzonym powstrzymaniu się od stworzenia sobie warunków niezbędnych do wykonania ciężącego na sprawcy obowiązku, prowadzącym bezpośrednio do realizacji znamion czynu zabronionego, która (np. dzięki działaniom innych osób, zastępującym działanie gwaranta), jednak nie następuje”¹⁵.

Zgodnie z tym, co stanowi art. 14 § 1 k.k.: „Sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa”. Oznacza to, że granice kary grożącej za usiłowanie dokonania czynu zabronionego określone są

¹³ *Ibidem*, s. 19.

¹⁴ J. Giezek [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 119.

¹⁵ *Ibidem*.

w przepisie części szczególnej lub wojskowej k.k., opisującym znamiona tego czynu, do którego dokonania podmiot bezpośrednio zmierza. W praktyce jednak sądy z reguły wymierzają za usiłowanie kary niższe niż za dokonanie czynu zabronionego. Jak słusznie zauważa L. Gardocki, podstawy do wymierzenia za usiłowanie kary niższej niż za dokonanie przestępstwa upatrywać należy w art. 53 § 2 k.k., zgodnie z którym wymierzając karę, sąd uwzględnia m.in. rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa. W przypadku usiłowania następstwa takie albo w ogóle jeszcze nie występują, albo są one mniejsze niż wtedy, gdy dojdzie już do dokonania czynu zabronionego¹⁶. Ustawodawca w k.k. przewiduje, że gdy mamy do czynienia z usiłowaniem nieudolnym, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, co wynika z kolei z art. 14 § 2 k.k.

W nauce prawa karnego wyróżnia się rozmaite podziały usiłowania – m. in. usiłowanie udolne i nieudolne, ukończone i nieukończone, chybione i zatamowane. Nie będą one w niniejszym raporcie omawiane. Wyjaśnienia wymaga natomiast pojęcie tzw. usiłowania kwalifikowanego przez dokonanie, które z punktu widzenia tematyki niniejszego raportu jest zagadnieniem niezwykle doniosłym, wręcz fundamentalnym. „Z tzw. usiłowaniem kwalifikowanym (tzw. usiłowanie kwalifikowane przez dokonanie) mamy do czynienia wtedy, gdy sprawca zmierzając do dokonania jakiegoś czynu zabronionego, którego dokonanie nie następuje, w rzeczywistości dokonuje innego (czynu zabronionego – dop. P. B.). Przykładowo: sprawca usiłujący dokonać zabójstwa, dopuszcza się ciężkiego uszkodzenia ciała”¹⁷. Z takimi właśnie sytuacjami mamy do czynienia na gruncie spraw przeanalizowanych w ramach przedmiotowego badania.

Temat badania sformułowany został w sposób następujący: usiłowanie zabójstwa a inne przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w praktyce sądowej. Oznacza to, że w analizowanych w ramach badania sprawach przedmiotem pogłębionych rozważań ma być relacja pomiędzy usiłowaniem zabójstwa a tymi przestępstwami, o których mowa jest w rozdziale XIX k.k., którego tytuł brzmi właśnie „Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu” (art. 148 k.k.-162 k.k.). Tytułem przykładu, w rozdziale tym oprócz przestępstwa zabójstwa, stypizowano m.in. takie czyny zabronione jak

¹⁶ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 109.

¹⁷ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2012, s. 352.

spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (art. 156 k.k. oraz art. 157 k.k.), udział w bójce i pobiciu (art. 158 k.k.), narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 160 k.k.), czy wreszcie nieudzielenie pomocy (art. 162 k.k.). W praktyce jednak najczęściej chodzić będzie o relację pomiędzy usiłowaniem zabójstwa, a spowodowaniem u pokrzywdzonego określonego uszczerbku na zdrowiu (i to właśnie z takimi sytuacjami mamy do czynienia na gruncie spraw przeanalizowanych w ramach niniejszego badania).

Częstokroć bywa przecież tak, że choć sprawca swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do pozbawienia życia pokrzywdzonego, to jednak celu tego nie osiąga, a jedynie powoduje u ofiary uszczerbek na zdrowiu, który może być uszczerbkiem lekkim, średnim albo też ciężkim. Lekki uszczerbek na zdrowiu uregulowany został w art. 157 § 2 k.k., zgodnie z którym: „Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Kwestię średniego uszczerbku na zdrowiu reguluje art. 157 § 1 k.k., w myśl którego: „Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”. Zaś o ciężkim uszczerbku na zdrowiu mowa jest w art. 156 § 1 k.k., którego brzmienie jest następujące: „Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci: 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3”. W takich właśnie sytuacjach, kiedy to sprawca nie osiąga co prawda celu, jakim jest pozbawienie życia swojej ofiary, lecz powoduje u niej uszczerbek na zdrowiu, niezwykle istotnym problemem staje się określenie wzajemnych relacji pomiędzy przepisami stanowiącymi o usiłowaniu zabójstwa a przepisami, w których mowa jest o uszczerbku na zdrowiu (lekkim, średnim albo ciężkim). Pojawia się tu zatem kwestia zbiegu przepisów ustawy. Ogólne uwagi na temat zbiegu przepisów ustawy poczynione zostaną w kolejnym podrozdziale niniejszego opracowania.

2.2. Uwagi ogólne na temat zbiegu przepisów ustawy

Jedną z najbardziej doniosłych zasad, na których oparta jest odpowiedzialność karna, jest wyrażona w art. 11 § 1 k.k. zasada, w myśl której ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Zasadę tę określa się w nauce prawa karnego mianem zasady jedności przestępstwa. „Jej znaczenie – nie tylko w rozważaniach dogmatycznych, ale także dla praktyki wymiaru sprawiedliwości – dostrzegane jest przede wszystkim wówczas, gdy dowolny fragment ludzkiego zachowania (określony jako czyn) realizuje jednocześnie znamiona dwóch (lub więcej) typów czynów zabronionych. Mając na względzie tego rodzaju sytuacje, ustawodawca opowiedział się jednoznacznie za konstrukcją tzw. zbiegu przepisów”¹⁸.

Istotą zbiegu przepisów ustawy jest to, że sprawca swoim jednym i tym samym zachowaniem wypełnia znamiona więcej niż jednego typu czynu zabronionego pod groźbą kary. Zbieg przepisów ustawy podzielić można na rzeczywisty zbieg przepisów ustawy oraz na pozorny zbieg przepisów ustawy. Pierwszy z nich, a mianowicie rzeczywisty zbieg przepisów ustawy, można z kolei podzielić na uwzględniany zbieg przepisów ustawy, zwany także zbiegiem kumulatywnym lub właściwym oraz na niewłaściwy zbieg przepisów ustawy, zwany też zbiegiem pomijalnym lub niewłaściwym.

Skoro u podstaw zbiegu przepisów ustawy leży jedno i to samo zachowanie się sprawcy, niezwykle ważne jest ustalenie, kiedy mamy z nim do czynienia. Jest to zabieg niezwykle trudny, albowiem brak jest ściśle ustalonych kryteriów, pozwalających przyjąć, czy w danej sytuacji mamy do czynienia jeszcze z jednym, czy też może już z dwoma zachowaniami sprawcy. W nauce prawa karnego podejmowano próby wypracowania takich kryteriów, przyjmując m.in., że z jednym i tym samym zachowaniem sprawcy mamy do czynienia wtedy, gdy możliwe jest wyodrębnienie zintegrowanych zespołów czynności sprawcy, a także gdy wystąpi zwartość czasu i miejsca, czy też tożsamość motywacji sprawcy. „Ten sam czyn może się przejawiać w prostej formie jednego zespołu ruchów (czynności), albo w zintegrowanym zespole takich ruchów (czynności), albo wreszcie w realizującym

¹⁸ J. Giezek, *Art. 11* [w:] J. Giezek *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, wyd. II [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587230618/125505/giezek-jacek-red-kodeks-karny-czesc-ogolna-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS>, dostęp: 1.10.2017 r.

ten sam zamiar powstrzymywaniu się od wykonania ruchów (czynności), do których sprawca był zobowiązany (czyn w formie zaniechania). Jest to więc sprawa nad wyraz złożona, często sporna. Wydaje się jednak, że kryteria realizacji tego samego zamiaru oraz zwartość czasowa i sytuacyjna zachowania będącego jego realizacją w sposób najbardziej precyzyjny pozwalają na wyodrębnienie <<czynu>> z całokształtu przejawów aktywności człowieka¹⁹. Zdaniem A. Spotowskiego, „(...) wyłania się wątpliwość, czy w ogóle można sformułować niezawodne kryteria jedności czynu. Nasuwa się też pytanie, co może stanowić kryterium jedności czynu. Aby można było udzielić odpowiedzi na to pytanie, trzeba rozważyć szereg kontrowersyjnych kwestii²⁰.

Jak wskazuje Ł. Pohl, „[z] uwagi na to, że wyodrębnienie tego, kiedy mamy do czynienia z jednym zachowaniem się człowieka, a kiedy z wieloma jego zachowaniami, jest zabiegiem z natury rzeczy spekulatywnym i w konsekwencji arbitralnym (...), w obecnie obowiązującym kodeksie karnym postanowiono zrezygnować z operowania terminem <<jedno zachowanie się>> (w znaczeniu <<jeden czyn>> – jak czyniono to w kodeksie karnym z 1969 r. (...) na rzecz zwrotu <<ten sam czyn>> (...)”²¹. Ten sam Autor zauważa, że „(...) warunek tego samego czynu jest wyraźnym wypowiedzeniem się ustawodawcy przeciwko rezultatom przyjęcia założeń teorii wielości przestępstw i jawnym manifestem usankcjonowania przezeń, jako obowiązującej teorii jedności przestępstwa, bazującej na rudymen tarnej tezie, iż wyznacznikiem liczby przestępstw jest realna ich podstawa. Odrzucenie teorii wielości przestępstw jest skutkiem braku zgody prawodawcy na idealistyczne pojmowanie istoty przestępstwa, na niedopuszczalny – jego zdaniem – sposób jej kwantyfikowania za pomocą liczby mogących się do niej odnieść ocen, co w konsekwencji jest generalnym wykluczeniem opierającej się na takich założeniach zasady idealnego zbiegu przestępstw, w myśl której tyle czynów przestępnych, ile naruszonych jednym tym samym czynem norm²².

¹⁹ A Marek, *Art. 13, [w:] Kodeks karny. Komentarz*, wyd. V. [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587269555/59688/marek-andrzej-kodeks-karny-komentarz-wyd-v?cm=URELATIONS>, dostęp: 1.10.2017 r.

²⁰ A. Spotowski, *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstw*, Warszawa 1976, s. 11.

²¹ Ł. Pohl, *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2015, s. 200.

²² Ł. Pohl, *Zbieg przepisów ustawy i zbieg przestępstw – próba uporządkowania pojęć*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2005, z. 1, s. 95.

Z rzeczywistym zbiegiem przepisów ustawy mamy do czynienia wtedy, gdy sprawca swoim jednym i tym samym zachowaniem faktycznie wypełnił znamiona więcej niż jednego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, a zatem przekroczył więcej niż jedną normę sankcjonowaną. Pozorny zbieg przepisów ustawy polega natomiast na tym, że sprawca swoim jednym i tym samym zachowaniem w istocie wypełnił znamiona tylko jednego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, a zatem przekroczył tylko jedną normę sankcjonowaną, choć pozornie wydaje się, że swoim jednym i tym samym zachowaniem tak naprawdę wypełnił on znamiona więcej niż jednego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, a zatem przekroczył więcej niż jedną normę sankcjonowaną. „W przypadku pozornego zbiegu przepisów w grę wchodzi jedynie zasada specjalności (*lex specialis derogat legi generali*), według której przepis szczególny (węższy w zakresie i bogatszy w treść) wyłącza przepis ogólny (szerszy w zakresie i uboższy w treść. (...) Taki stosunek zauważa się przede wszystkim między typem czynu zabronionego o charakterze zasadniczym i korespondującymi z nim typami zmodyfikowanymi: np. zabójstwo – art. 148 § 1 (przepis ogólny) i dzieciobójstwo (art. 149) czy zabójstwo eutanatyczne – art. 150 § 1 (przepisy szczególne)”²³.

Rzeczywisty uwzględniany zbieg przepisów ustawy zachodzi wtedy, gdy jeden czyn sprawcy wyczerpuje znamiona typów czynów zabronionych określonych w co najmniej dwóch przepisach ustawy karnej, pominięcie zaś w kwalifikacji któregoś ze zbiegających się przepisów spowodowałoby, iż nie byłaby w niej oddana cała zawartość bezprawia tego czynu. Zgodnie bowiem z art. 11 § 2 k.k.: „Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów”. W takim przypadku zgodnie z art. 11 § 3 k.k., sąd wymierza sprawcy karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

Kwalifikację prawną, w której uwzględniono wszystkie przekroczone przez sprawcę jego jednym i tym samym zachowaniem się normy sankcjonowane (poprzez

²³ M. Mozgawa, Art. 11, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587736813/534253/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 1. 10. 2017 r.

wskazanie w niej przepisów zrębowo wysłowiających te normy), określa się mianem kumulatywnej kwalifikacji prawnej. Zdaniem A. Wąska, „[z]astosowanie kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu (art. 11 § 2 k.k.) oznacza, że sprawca dopuścił się zamachu na więcej niż jedno dobro chronione prawem. Z istoty swej oznacza to zwiększenie społecznej szkodliwości danego czynu, co nie powinno pozostać bez wpływu na stosowanie tych instytucji prawa karnego, które operują kryterium stopnia społecznej szkodliwości czynu”²⁴.

P. Kardas podkreśla, że: „Konstrukcja kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy jest rozwiązaniem służącym do oddania w podstawie kwalifikacji prawnej czynu całej zawartości kryminalno-politycznej wartościowanego zdarzenia, przy jednoczesnym zachowaniu zasady zakazu multiplikacji przestępstw nabudowywanych na tym samym czynie. (...) Model kumulatywnej kwalifikacji stanowił próbę odzwierciedlenia zasady pełnej adekwatności podstawy przypisania do zawartości bezprawia, przy przestrzeganiu zakazu multiplikacji przestępstw przez multiplikację ocen”²⁵.

W literaturze wskazuje się, że: „Konstrukcja kumulatywnej kwalifikacji stwarza podstawy do budowy nieokreślonego w formie jednostkowej w ustawie karnej typu czynu zabronionego uwzględniającego elementy znamion zawarte we wszystkich zbiegających się przepisach. W tym też sensie jest to instrument umożliwiający organowi stosującemu prawo określenie najbardziej adekwatnej z punktu widzenia cech charakteryzujących oceniany czyn podstawy kwalifikacji prawnej. Zarazem dyrektywa wyrażona w przepisie statuującym konstrukcję kumulatywnej kwalifikacji w żadnym wypadku nie prowadzi do przyznania organom stosującym prawo funkcji prawotwórczych. W razie zastosowania tej instytucji dochodzi do powiązania ze sobą w trakcie procesu wykładni elementów jednoznacznie określonych przez ustawodawcę i wyrażonych w znamionach zbiegających się do oceny tego samego czynu przepisów. Sięgając po konstrukcję kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy, organ stosujący prawo dekoduje z elementów wskazanych przez ustawodawcę znamiona typu czynu zabronionego wykorzystywanego dla potrzeb kwalifikacji ocenianego czynu. Nie jest to zatem w żadnym zakresie działalność prawotwórcza,

²⁴ A. Wąsek, *Art. 11*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587560818/466723/gorniok-oktawia-red-kodeks-karny-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS>, dostęp: 1. 10. 2017 r.

²⁵ P. Kardas, *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym, Analiza teoretyczna*, Warszawa 2011, s. 232.

lecz jedynie wykonywanie w sposób określony przez ustawodawcę czynności interpretacyjnych”²⁶.

Z rzeczywistym nieuwzględnianym zbiegiem przepisów ustawy mamy natomiast do czynienia wtedy, gdy sprawca swoim jednym i tym samym zachowaniem faktycznie wypełnia znamiona więcej niż jednego typu czynu zabronionego, a zatem przekracza więcej niż jedną normę sankcjonowaną, jednak faktu tego nie uwzględnia się w kwalifikacji prawnej czynu wskutek zastosowania reguły subsydiarności albo reguły konsumpcji. W doktrynie prawa karnego wyróżnia się subsydiarność ustawową i pozaustawową, zwaną także niekiedy milczącą. Z subsydiarnością ustawową mamy do czynienia wtedy, gdy z określonego przepisu prawnego jasno wynika, że dana norma sankcjonująca stanowi normę subsydiarną względem innej normy sankcjonującej. Jak wskazuje J. Lachowski: „Subsydiarność ustawowa została wyrażona w ustawie karnej. W tym przypadku to ustawodawca decyduje, który z przepisów zastosować w razie konkurencji dwóch uregulowań. Z taką sytuacją mamy do czynienia na gruncie art. 231 § 4 k.k., gdzie uznano art. 228 k.k. za *lex primaria*”²⁷. Z subsydiarnością pozaustawową (milczącą) mamy natomiast do czynienia w wypadkach wskazanych w doktrynie prawa karnego. Ten sam Autor podkreśla, że „[z]godnie z tą regułą sprawca, który dokonuje czynu zabronionego, z natury rzeczy musi przejść przez fazę usiłowania, a tym samym musi zrealizować znamiona określone w art. 13 § 1 k.k. Uregulowanie to znajdzie zastosowanie tylko wówczas, gdy sprawca nie osiągnie etapu dokonania. Dokonanie czynu zabronionego dezaktualizuje potrzebę sięgania po uregulowanie dotyczące usiłowania popełnienia takiego czynu”²⁸.

Reguła konsumpcji natomiast sprowadza się do tego, że „(...) pomiędzy niektórymi normami sankcjonowanymi w prawie karnym zachodzi tego typu relacja, że w przekroczenie jednej z tego rodzaju norm wkalkulowane jest przekroczenie innej normy tego rodzaju”²⁹. „Można przyjąć, że stosunek konsumpcji zachodzi między dwoma przepisami wtedy, gdy jeden z nich spełnia *in concreto* funkcję

²⁶ *Ibidem*, s. 233- 234.

²⁷ J. Lachowski, Art. 11, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587715622/513062>, Warszawa 2016, dostęp: 1.10.2017 r.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Ł. Pohl, *Prawo karne. Wykład...*, s. 210.

drugiego w tym sensie, że wystarczy do uwzględnienia społecznej szkodliwości związanej z zaistniałym stanem faktycznym³⁰.

2.3. Kwalifikacja prawna w przypadku tzw. usiłowania kwalifikowanego przez dokonanie

Gdy sprawca swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do pozbawienia życia pokrzywdzonego, jednak zamierzonego celu nie osiąga, powodując przy tym uszczerbek na zdrowiu swojej ofiary, pojawia się problem dotyczący tego, w jaki sposób w takich sytuacjach dokonywać kwalifikacji prawnej zachowania sprawcy. Bezsporne jest, że sprawca ten swoim jednym i tym samym zachowaniem wypełnia znamiona więcej niż jednego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, a zatem przekracza on więcej niż jedną normę sankcjonowaną. W takich sytuacjach w grę wchodzi zatem zbieg przepisów ustawy. Na problem ten zwraca uwagę m. in. T. Bojarski. Przywołany Autor wskazuje, że: „Szczególny problem stanowi tzw. usiłowanie kwalifikowane. Chodzi tu o przypadki, gdy sprawca nie dokonał zamierzonego czynu, np. zabójstwa, lecz po drodze niejako naruszył inne dobro, powodując np. uszkodzenie ciała. Pojawia się tu trudny do rozwiązania problem, czy między usiłowaniem zabójstwa a dokonaniem uszkodzenia ciała zachodzi zbieg, czy też nie, i wobec tego – czy w kwalifikacji prawnej danego przypadku należy uwzględnić tylko przepis o usiłowaniu zabójstwa, czy też należy zastosować kumulatywną kwalifikację prawną uwzględniającą przepis o zabójstwie i odpowiedni przepis o uszkodzeniu ciała. Wydaje się, że zasada, iż dążenie do zabójstwa pochlania dokonane po drodze uszkodzenie ciała, każde bowiem zabijanie obejmuje uszkadzanie, powinna w tych wypadkach ustąpić kwalifikacji łącznej usiłowania zabójstwa z dokonaniem uszkodzeniem ciała na zasadzie art. 11 § 2 k.k. Inaczej jest natomiast w wypadku dokonanego zabójstwa. To właśnie zabójstwo dokonane pochlania następujące w sposób naturalny uszkadzanie ciała człowieka. Natomiast usiłowanie charakteryzuje się brakiem dokonanego zabójstwa i wobec tego dokonane uszkodzenie ciała powinno wystąpić w ramach kwalifikacji prawnej danego

³⁰ M. Mozgawa, *Art. 11*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587736813/534253/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 1. 10. 2017 r.

przypadku³¹”. Takie samo przekonanie w tej kwestii prezentuje także V. Konarska-Wrzosek, stwierdzając, że: „Zbieg rzeczywisty i kumulatywna kwalifikacja prawna czynu sprawcy będą zachodzić (...) przy tzw. usiłowaniu kwalifikowanym, gdy sprawca, zamierzając zabić człowieka, ciężko lub średnio go zranił lub spowodował rozstrój jego zdrowia, ale skutku w postaci śmierci ofiary nie zdołał osiągnąć; wówczas odpowie za usiłowanie zabójstwa z art. 148 § 1 lub 2 lub 3 lub 4 k.k. w zw. z art. 13 § 1 i z art. 156 § 1 lub art. 157 § 1 w zw. z art. 11 § 2 k.k.”³². Również A. Marek wychodzi z założenia, że: „Jeżeli sprawca nie osiągnął zamierzonego skutku, ale spowodował inny skutek, który nie podlega zasadzie konsumpcji, czyn jego wymaga kumulatywnej kwalifikacji prawnej jako usiłowanie kwalifikowane, np. gdy usiłujący dokonać zabójstwa spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 13 § 1 w zw. z art. 148 § 1 i art. 156 § 1.)”³³.

Przed przystąpieniem do zaprezentowania w części empirycznej niniejszego opracowania sposobu dokonywania przez sądy, których rozstrzygnięcia były przedmiotem analizy w ramach przeprowadzonego badania, kwalifikacji prawnej w przypadku tzw. usiłowania kwalifikowanego, w tym miejscu przytoczę kilka innych wyroków sądów, w tym Sądu Najwyższego, które tego problemu dotyczą, a które zapadły zdecydowanie wcześniej, aniżeli orzeczenia analizowane w ramach przedmiotowego badania (jeszcze na gruncie poprzednio obowiązującego Kodeksu karnego – ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r.³⁴, dalej jako „k.k. z 1969 r.”). W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1993 r., II KRN 289/93³⁵, w którym to Sąd Najwyższy stwierdził, że: „Czyn sprawcy działającego z zamiarem zabójstwa człowieka, który celu tego nie osiąga, lecz powoduje ciężkie obrażenia ciała pokrzywdzonego, ciężką chorobę nieuleczalną lub długotrwałą, chorobę zazwyczaj zagrażającą życiu lub inny skutek wymieniony

³¹ T. Bojarski, *Art. 13*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. VII [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587634434/489401/bojarski-tadeusz-red-kodeks-karny-komentarz-wyd-vii?cm=URELATIONS>, dostęp 2. 10. 2017 r.

³² V. Konarska-Wrzosek, *Art. 148*. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587715789/513229/konarska-wrzosek-violetta-red-kodeks-karny-komentarz?cm=URELATIONS>, Warszawa 2016, dostęp: 1.10.2017 r.

³³ A. Marek, *Art. 13*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. V. [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587269555/59688/marek-andrzej-kodeks-karny-komentarz-wyd-v?cm=URELATIONS>, dostęp: 1.10.2017 r.

³⁴ Dz. U. Nr 13, poz. 94 ze zm.

³⁵ OSNKW 1994 z. 3-4, poz. 19, LEX 20649.

przez ustawodawcę w treści przepisu art. 155 § 1 k.k., podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej na podstawie art. 11 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 155 § 1 pkt 1 lub 2 k.k. art. 10 § 2 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.)”.

Zgoła odmienny pogląd w tej kwestii wyraził natomiast Sąd Najwyższy w swoim wyroku z dnia 6 grudnia 1971 r., I KR 253/71³⁶, uznając, że: „Usiłowanie zabójstwa pochłania wszystko, co było skierowane do osiągnięcia tego skutku i w takiej sytuacji zachodzi tzw. pozorny a nie kumulatywny zbieg przepisów ustawy i nie było podstaw do zastosowania art. 10 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.)” jak również w wyroku z dnia 21 grudnia 1987 r., II KR 292/87³⁷, stwierdzając, że: „Sprawca czynu popełnionego w zamiarze zabójstwa człowieka, który to sprawca celu nie osiągnął, niezależnie od tego, jaki skutek swoim działaniem wywołał, ponosi odpowiedzialność tylko na podstawie art. 148 § 1 lub 2 k.k. w zw. z art. 11 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r.- dop. P. B.).(...) Ustalenie (...), czy działanie oskarżonej wywołało - jako trwały skutek - jeszcze inne ciężkie uszkodzenia ciała w rozumieniu powołanego przepisu kodeksu karnego, nie ma znaczenia w sprawie, gdyż - podobnie jak wywołanie choroby zazwyczaj zagrażającej życiu - skutek ten został wywołany w ramach czynu określonego zamiarem spowodowania śmierci ofiary. Zachodzi więc tutaj pozorny, a nie kumulatywny zbieg przepisów ustawy. Tak więc sprawca czynu popełnionego w zamiarze zabójstwa człowieka, który to sprawca celu nie osiągnął, niezależnie od tego, jaki skutek swoim działaniem wywołał, ponosi odpowiedzialność tylko na podstawie art. 148 § 1 lub 2 k.k. w zw. z art. 11 § 1 k.k.”

Również w wyroku z dnia 25 stycznia 1973 r., I KR 323/72³⁸ Sąd Najwyższy przyjął, iż „[s]prawca czynu popełnionego w zamiarze zabicia człowieka, który zamierzonego celu nie osiągnął, powodując u pokrzywdzonego skutki określone w art. 156 § 1 k.k., powinien być skazany tylko na podstawie art. 148 k.k. w związku z art. 11 § 1 k.k., nie zachodzi bowiem w tym wypadku rzeczywisty zbieg przepisów ustawy, przewidziany w art. 10 § 2 k.k. (k.k. z 1969 r.– dop. P. B.)”.

³⁶ „Biuletyn SN” 1972, z. 3, poz. 44, LEX 21438.

³⁷ OSNKW 1988 z. 5-6, poz. 39, LEX 20288.

³⁸ OSNPG 1973 z. 7, poz. 89, LEX 16750.

Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zaprezentował także w wyroku z dnia 9 marca 1973 r., II KR 282/72³⁹, wskazując, że: „Zasada wyrażona w art. 10 § 2 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P.B.) nie ma zastosowania w razie usiłowania zabójstwa i zadania w związku z tym uszkodzenia ciała. (...) zasadą przyjętą w procesie karnym jest to, że przy określeniu szaty prawnej przestępstwa forma przestępstwa postawiona wyżej na drodze przebiegu przestępstwa wypiera formy niższe. Tak więc wtedy, gdy karalne jest np. przygotowanie do przestępstwa (np. do fałszowania pieniędzy - art. 227 § 3 k.k.), a dojdzie do usiłowania popełnienia tego przestępstwa, wówczas przygotowanie do jego popełnienia nie znajduje wyrazu w kwalifikacji prawnej, jeżeli zaś dochodzi do dokonania przestępstwa, to obie poprzedzające fazy (przygotowanie i usiłowanie) nie znajdują wyrazu w kwalifikacji czynu”.

Te wyżej przytoczone rozstrzygnięcia skrytykował Sąd Najwyższy we wspomnianym już wcześniej wyroku z dnia 16 grudnia 1993 r., II KRN 289/93, wskazując, że nie podziela on poglądu wyrażonego przez inne składy SN w wyroku z dnia 9 marca 1973 r. II KR 282/72 i w wyroku z dnia 21 grudnia 1987 r. II KR 292/87. W wyroku z dnia 16 grudnia 1993 r. Sąd Najwyższy wskazał, że argumenty, za pomocą których uzasadniono pogląd, iż sprawca czynu popełnionego w zamiarze zabójstwa, który celu tego nie osiągnął, ponosi odpowiedzialność tylko na podstawie art. 11 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.), niezależnie od tego, jaki skutek swym działaniem wywołał, nie zasługują na akceptację. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż „(...) w wyroku z dnia 9 marca 1973 r. Sąd Najwyższy, uzasadniając swą tezę, stwierdził, że <<...przy określeniu szaty prawnej przestępstwa, forma przestępstwa postawiona wyżej na drodze przebiegu przestępstwa wypiera formy niższe.>> (...) Sąd Najwyższy, wychodząc ze słusznego założenia, dochodzi do zaskakującego wręcz rozstrzygnięcia konkretnej kwestii, stwierdzając, że z podanych wyżej powodów zasada, wyrażona w art. 10 § 2 k.k. (k.k. z 1969 r.), nie ma zastosowania w razie usiłowania zabójstwa i dopuszczenia się w związku z tym ciężkiego uszkodzenia ciała. Nie dostrzega przy tym, iż gdyby do stanów faktycznych, będących przedmiotem niniejszej analizy, stosować zasadę kwalifikowania tylko dokonania z pominięciem usiłowania i przygotowania, to należałoby sprawcę skazywać tylko za dokonanie uszkodzenia ciała, czyli z art. 155 § 1 k.k., a nie za art. 11 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop.

³⁹ OSNKW 1973 z. 12, poz. 156, LEX 18660.

P. B.) Rzecz więc w tym, że do rozpatrywanej sytuacji nie można stosować powoływanej w cytowanych orzeczeniach zasady. Odnosi się ona bowiem tylko do sytuacji, w których nastąpiło przejście od jednej formy stadialnej do <<wyższej>> formy stadialnej, ale tylko samego przestępstwa. Tak więc argument wysunięty w wyroku z dnia 9 marca 1973 r. uzasadnia jedynie zupełnie oczywistą tezę, że jeśli sprawca usiłował zabić, a następnie zabił, to będzie odpowiadał za dokonanie zabójstwa. Jeżeli natomiast sprawca, usiłujący zabić, dopuścił się jednego ze skutków wymienionych w treści art. 155 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.) to sytuacja jest zgoła odmienna. Mamy wówczas do czynienia ze zbiegiem usiłowania zabójstwa i dokonania ciężkiego uszkodzenia ciała lub innego skutku konstytutywnego dla art. 155 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.), albowiem zasada subsydiarności milczącej nie może być zastosowana, gdyż brak jest elementu konieczności, który leży u jej podstaw. (...) Nie wchodzi również w grę żadna inna reguła wyłączenia wielości ocen, tj. zasada *lex specialis derogat legi generali*, ani zasada *lex consumens derogat legi consumptae*. Powołując się na tę ostatnią w wyroku z dnia 21 grudnia 1987 r., Sąd Najwyższy nie dostrzega, że czynnikiem decydującym o jej nieprzydatności do analizowanych stanów faktycznych jest przede wszystkim wzgląd na ocenę stopnia społecznego niebezpieczeństwa porównywanych typów przestępstw. Odwoływanie się do zasady specjalności abstrahowałoby z kolei od tego, że sprawca działający z zamiarem zabójstwa może w ogóle nie spowodować uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego (sytuacja chybionego ciosu, strzału), zaś nie każde ciężkie obrażenia ciała (lub inny <<równoległy>> skutek przewidziany w art. 155 § 1 k.k.- k.k. z 1969 r. – dop. P. B.) łączy się z zamiarem zabójstwa”.

Pogląd identyczny ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z dnia 16 grudnia 1993 r. (II KRN 289/93) wyraził w swoim rozstrzygnięciu Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (wyrok z dnia 6 marca 1991 r., II Akr 18/91⁴⁰, przyjmując, że: „Sprawca działający z zamiarem zabójstwa człowieka, który celu tego nie osiąga, ale powoduje ciężkie obrażenia ciała pokrzywdzonego, podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej – z art. 11 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 155 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.)”.

⁴⁰ OSA 1991 z. 1, poz. 3, LEX 21058.

Również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 lutego 1994 r., II AKr 361/93⁴¹ mowa jest o tym, że: „Czyn sprawcy, działającego z zamiarem zabójstwa człowieka, który celu tego nie osiąga, lecz powoduje ciężkie obrażenia ciała pokrzywdzonego, ciężką chorobę nieuleczalną lub długotrwałą chorobę zazwyczaj zagrażającą życiu lub inny skutek wymieniony w treści przepisu art. 155 § 1 k.k., podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej z art. 11 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., art. 155 § 1 pkt 1 lub 2 k.k. i art. 10 § 2 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.). (...) Sąd apelacyjny uznał, że gdyby do stanu faktycznego będącego przedmiotem analizy w niniejszej sprawie stosować zasadę kwalifikowania tylko <<usiłowania>> z pominięciem <<dokonania>> to kwalifikacja prawna nie odzwierciedlałaby wszystkich elementów popełnionego bezprawia, w skład których wchodzi również skutki czynu (zasada wyczerpywania w kwalifikacji prawnej całej zawartości kryminalnej konkretnego czynu). Przestępstwo z art. 155 § 1 pkt 1 lub 2 k.k. (k.k. z 1969 r. – dop. P. B.), wobec skutków które wywołuje, jest społecznie niebezpieczne w takim stopniu, że nawet usiłowanie zabójstwa nie może konsumować jego znamion. Pominięcie tych znamion przy skazaniu za usiłowanie zabójstwa w sposób istotny nie oddałoby zawartości kryminalnej popełnionego czynu i jego bezprawia. Odwoływanie się do zasady specjalności abstrahowałoby od tego, że sprawca działający z zamiarem zabójstwa może w ogóle nie spowodować uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego (np. sytuacja chybnego ciosu, strzału)”.

⁴¹ OSA 1994 z. 5, poz. 29, LEX nr 21237.

2. Część empiryczna

Jak już wcześniej wspomniano, w ramach badań aktowych przeanalizowano 80 spraw, w których w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. nastąpiło prawomocne skazanie za usiłowanie zabójstwa. W sprawach tych wystąpiło łącznie 83 sprawców, zaś łączna liczba osób pokrzywdzonych usiłowaniem zabójstwa wyniosła 87.

2.1. Kwalifikacja prawna zachowania sprawcy zastosowana w analizowanych sprawach

Tabela 2. Kwalifikacja prawna zachowania sprawcy

Kwalifikacja prawna	Częstość
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.	2
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. oraz art. 156 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	21
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.	2
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 64 § 1 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 64 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	22
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.	3
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k.	1

art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. z zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 64 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	9
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz art. 64 § 1 k.k.	2
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 280 § 2 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	4
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 280 § 2 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i art. 280 § 2 k.k. i art. 275 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. i art. 275 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. w zw. z art. 163 § 1 pkt 3 k.k. i z art. 171 § 1 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.	1
art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 4 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.	1
art. 13 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k.	1
art. 13 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 3 k.k.	1
art. 197 § 3 pkt 2 k.k., art. 189 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1

Przed przystąpieniem do rozważań na temat kwalifikacji prawnej przyjętej przez sądy w analizowanych sprawach, w pierwszej kolejności ustalić należy, czy sprawcy zmierzający bezpośrednio do pozbawienia życia swoich ofiar, którzy celu w postaci śmierci pokrzywdzonych nie osiągnęli, spowodowali u nich jakiegokolwiek uszczerbki na zdrowiu. Wyniki tych ustaleń prezentuje poniższa tabela.

Tabela 3. Czy sprawca usiłowania zabójstwa spowodował u swojej ofiary uszczerbek na zdrowiu?⁴²

Czy u ofiary wystąpił uszczerbek na zdrowiu?	Częstość
tak	86
nie	3

W zdecydowanej większości przypadków (86 z 89) sprawca usiłowania zabójstwa, który nie osiągnął swojego celu, jakim było pozbawienie życia ofiary, spowodował u tej ofiary uszczerbek na zdrowiu. Zaledwie w 3 przypadkach nie doszło do powstania u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu. W pierwszym z tych przypadków sprawca zamierzał pozbawić życia 3 pokrzywdzonych w ten sposób, że dodał do napoju, który mieli spożyć, truczkę na szczury. Ilość trucizny okazała się jednak zbyt mała do tego, aby pozbawić pokrzywdzonych życia. W wyniku wypicia napoju nie doszło nawet do powstania jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonych. W drugiej sprawie do uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego nie doszło z uwagi na to, że sprawca oddał w jego kierunku niecelny strzał z broni palnej, w trzeciej zaś uszczerbek nie wystąpił, ponieważ broń palna, z której sprawca zamierzał oddać strzał, była niesprawna. We wszystkich pozostałych sprawach mamy do czynienia z tzw. usiłowaniem kwalifikowanym przez dokonanie, które jak już wyżej wspomniano, polega na tym, że sprawca zmierzając do dokonania jakiegoś czynu zabronionego, którego dokonanie ostatecznie nie następuje, dokonuje jednak innego czynu zabronionego. W tych sprawach bowiem, choć sprawca nie osiągnął rezultatu w postaci śmierci pokrzywdzonego, to jednym i tym samym zachowaniem, którym zamierzał doprowadzić do dokonania zabójstwa, spowodował u pokrzywdzonego uszczerbek na zdrowiu.

⁴² W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu, uwzględniano kwalifikację prawną przyjętą co do każdego z czynów.

Należy zadać pytanie, czy w tych sprawach, w których wystąpił u ofiary uszczerbek na zdrowiu, sądy ujawniały ten fakt w kwalifikacji prawnej. Odpowiedź na to pytanie zawiera tabela 4.

Tabela 4. Czy fakt spowodowania uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego ujawniony został w kwalifikacji prawnej przyjętej przez sąd?

Ujawnienie spowodowania uszczerbku w kwalifikacji prawnej	Częstość
tak	82
nie	4

W zdecydowanej większości przypadków (82 z 86) sądy ujawniały w kwalifikacji prawnej fakt spowodowania przez sprawcę uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego. Stosowały przy tym kumulatywną kwalifikację prawną, w której uwzględniały zarówno fakt usiłowania zabójstwa, jak i fakt spowodowania u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu. Tylko w 4 przypadkach w kwalifikacji prawnej przyjętej przez sąd nie został odzwierciedlony fakt, że sprawca spowodował u ofiary uszczerbek na zdrowiu. O powodach pominięcia w tych 4 przypadkach w kwalifikacji prawnej faktu spowodowania przez sprawcę uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego trudno się wypowiadać, albowiem w 3 przypadkach brak jest uzasadnienia wyroku, zaś w 1 przypadku, choć wyrok co prawda zawiera uzasadnienie, to jednak sąd nie wypowiada się w nim na temat przyczyn przyjęcia takiej, a nie innej kwalifikacji prawnej.

Warto wspomnieć, że w tych 4 przypadkach, w których sądy nie zdecydowały się na przyjęcie kumulatywnej kwalifikacji prawnej pomimo powstania u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu, zastosowano następującą kwalifikację prawną:

- 1. Przypadek** – art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. w zw. z art. 163 § 1 pkt 3 k.k. i z art. 171 § 1 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.
- 2. Przypadek** – art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zw. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.
- 3. Przypadek** – art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.
- 4. Przypadek** – art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.

Istotna jest również odpowiedź na pytanie, jak sądy w badanych sprawach zakwalifikowały **postać uszczerbku na zdrowiu, który spowodował sprawca**.

Tabela 5. Postać uszczerbku na zdrowiu, który spowodował sprawca⁴³

Postać uszczerbku	Częstość
lekki (art. 157 § 2 k.k.)	11
średni (art. 157 § 1 k.k.)	35
ciężki (art. 156 § 1 k.k.)	33
ciężki i średni (art. 156 § 1 k.k. i art. 157 § 1k.k.)	1
ciężki i lekki (art. 156 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k.)	2

Najczęstszym uszczerbkiem na zdrowiu pokrzywdzonego spowodowanym zachowaniem sprawcy zmierzającego bezpośrednio do pozbawienia życia swojej ofiary był średni uszczerbek. Z taką sytuacją mamy bowiem do czynienia w 35 przypadkach. Ciężki uszczerbek na zdrowiu wystąpił natomiast w 33 przypadkach, zaś z lekkim uszczerbkiem na zdrowiu mamy do czynienia w 11 przypadkach. W dwóch przypadkach zachowanie sprawcy zakwalifikowane zostało przez sąd jako doprowadzenie do powstania zarówno ciężkiego, jak i lekkiego uszczerbku na zdrowiu, w jednym natomiast jako doprowadzenie do powstania zarówno ciężkiego, jak i średniego uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego. Przyjęcie w kwalifikacji prawnej spowodowania jednym i tym samym zachowaniem zarówno ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, jak i średniego uszczerbku na zdrowiu, czy też ciężkiego uszczerbku na zdrowiu oraz lekkiego uszczerbku na zdrowiu budzić może pewne wątpliwości, albowiem wydaje się, że w takich wypadkach zastosowanie znajduje reguła konsumpcji – spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu „konsumuje” spowodowanie uszczerbku średniego, czy też lekkiego, wobec czego w kwalifikacji prawnej ujawnić należy jedynie ów ciężki uszczerbek.

Następne ważne ustalenie, to powody, dla których sądy decydowały się na przyjęcie kwalifikacji kumulatywnej.

Nie we wszystkich sprawach, w których sądy przyjmowały kwalifikację kumulatywną zachowania sprawcy, odzwierciedlającą zarówno fakt usiłowania przez niego

⁴³ Uwzględniono tylko te przypadki, w których fakt spowodowania u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu ujawniono w kwalifikacji prawnej zachowania sprawcy.

zabójstwa, jak i spowodowania u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu, w uzasadnieniu wypowiadały się one na temat powodów przyjęcia takiej, a nie innej kwalifikacji prawnej. Podkreślić nadto należy, że nie we wszystkich sprawach wyroki zawierały uzasadnienie.

W tym miejscu przytoczone zostaną fragmenty uzasadnień wyroków, w których mowa jest o powodach przyjęcia kumulatywnej kwalifikacji prawnej i tym samym ujawnienia w niej faktu spowodowania przez sprawcę uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego.

Tabela 6. Powody przyjęcia kumulatywnej kwalifikacji prawnej

L.p.	Wyrok	Powody przyjęcia kumulatywnej kwalifikacji prawnej
1.	SO w Elblągu, II K 64/15	„W ocenie sądu nie budzi wątpliwości kumulatywna kwalifikacja prawna z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., gdyż w wyniku celowego działania oskarżonego, który chciał pozbawić życia pokrzywdzoną, doznała ona licznych obrażeń ciała, w tym (...) pęknięcia gałki ocznej, skutkującego ślepotą prawooczną. (...) Zniesienie czynności jednego z narządów parzystych stanowi inne ciężkie kalectwo, ponieważ każdy z nich jest ważnym dla życia narzędziem o samodzielnej, wysoce wyspecjalizowanej czynności”.
2.	SO w Kaliszu, III K 54/14	„Mimo tego, że oskarżony nie osiągnął zamierzonego skutku, spowodował umyślnie u pokrzywdzonej obrażenia ciała, skutkujące powstaniem choroby realnie zagrażającej życiu, co powoduje, iż istnieją podstawy do zakwalifikowania czynu oskarżonego jako przestępstwa z art. 156 § 1 k.k. pkt 2 k.k. i zastosowania z tego powodu kumulatywnej kwalifikacji przewidzianej w art. 11 § 2 k.k.”
3.	SO w Gorzowie Wielkopolskim, II K 20/15	„Wprawdzie ostatecznie do zgonu pokrzywdzonego nie doszło, gdyż udzielono mu pomocy medycznej, jednakże doznał on obrażeń, o jakich mowa w przepisie art. 157 § 1 k.k. Stąd też względ na rodzaj i charakter obrażeń, jakich doznał pokrzywdzony uzasadnia przyjęcie kwalifikacji kumulatywnej z art. 157 § 1 k.k.”
4.	SO w Olsztynie, II K 241/14	„Prawidłowe ustalenia faktyczne sprawy pozwalają bez cienia wątpliwości przyjąć, że oskarżony, działając z zamiarem bezpośrednim pozbawienia życia, usiłował pozbawić życia pokrzywdzonego przez to, że zadał mu co najmniej trzy uderzenia siekierą w głowę i szyję, powodując u wymienionego rozległe obrażenia ciała (...) które to obrażenia spowodowały naruszenie czynności narządu ciała i rozstrój zdrowia pokrzywdzonego na okres

		powyżej 7 dni w rozumieniu art. 157 § 1 k.k., poprzez co wyczerpał ustawowe znamiona przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 §1 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”
5.	SO w Białymstoku, III K 152/14	„Urazy, jakich doznał pokrzywdzony stanowiły rozstrój zdrowia i naruszenie czynności narządu ciała na czas przekraczający 7 dni. Tak więc, aby oddać pełną zawartość kryminalnego bezprawia zawartego w działaniach podsądnego, należało kwalifikację prawną uzupełnić o art. 157 § 1 k.k.”
6.	SO w Krakowie, VI K 165/14	„(...) po wszechstronnym rozważeniu materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie Sąd doszedł do przekonania, iż zachowanie oskarżonego realizuje również znamiona zawarte w art. 157 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. To samo działanie realizuje więc znamiona określone w różnych typach czynów zabronionych. Kumulatywnie zbiegające się przepisy art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. oraz art. 157 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. odzwierciedlają wszystkie istotne elementy wpływające na ocenę społecznej szkodliwości czynu oskarżonego”.
7.	SO w Legnicy, III K 49/14	„Jednocześnie oskarżona spowodowała u pokrzywdzonej tzw. średnie uszkodzenie ciała, w efekcie sąd przyjął dla zobrazowania pełnej zawartości kryminalnej czynu zbieg kumulatywny przepisów ustawy, dlatego czyn ten zakwalifikował z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i art. 280 § 2 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”
8.	SO w Opolu, III K 129/14	„Nie do przyjęcia jest konstrukcja odpowiedzialności polegającej jedynie na spowodowanym przez oskarżonego skutku w postaci szczegółowo opisanego uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonych. (...) Sam oskarżony wyjaśnia, że przestał zadawać ciosy dopiero z chwilą, kiedy pokrzywdzone przestały stawiać opór”.
9.	SO w Opolu, III K 94/15	„(...) oskarżony działał w zamiarze spowodowania takich obrażeń, które będą śmiertelne, czego nie udało mu się osiągnąć. Spowodował jednak inne niż śmiertelne obrażenia - opisane przez biegłego jako te, o których mowa w art. 157 § 2 k.k. Konsekwentnie uznano więc, iż jednym czynem oskarżony wyczerpał znamiona dwóch przepisów ustawy karnej, czyli że dopuścił się przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k.”
10.	SO w Zielonej Górze, II K 240/14	„W wypadku, gdy podjęte w zamiarze dokonania zabójstwa działanie sprawcy, prowadzące bezpośrednio do realizacji tego zamiaru nie osiągnęło zamierzonego skutku, lecz spowodowało uszkodzenie ciała

			<p>pokrzywdzonego lub inny uszczerbek na zdrowiu, popełnione przestępstwo podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej na podstawie art. 13 § 1 w zw. z art. 148 § 1 i art. 156 § 1 lub 157 § 1 lub § 2 k.k. Działanie oskarżonego doprowadziło do powstania u pokrzywdzonego obrażeń opisanych przez ustawodawcę w art. 157 § 2 k.k. Stąd też Sąd zakwalifikował czyn oskarżonego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”</p>
11.	SO w Zamościu, II K 29/14		<p>„W tym stanie rzeczy oskarżona swoim zachowaniem wyczerpała znamiona usiłowania zabójstwa, którego skutkiem było spowodowanie obrażeń ciała opisanych w przypisanym czynie, które naruszyły funkcjonowanie organizmu pokrzywdzonego na okres powyżej 7 dni”.</p>
12.	SO Szczecinie, III K 116/15	w	<p>„Oskarżony swoim czynem wyczerpał również podmiotowe i przedmiotowe znamiona przestępstwa stypizowanego w art. 157 § 1 k.k. Zadając ciosy pokrzywdzonemu, spowodował bowiem obrażenia, które doprowadziły do rozstroju zdrowia i naruszenia funkcji narządów ciała na okres powyżej 7 dni”.</p>
13.	SO Szczecinie, III K 231/14	w	<p>„Zachowanie oskarżonego wyczerpało także znamiona przestępstwa z art. 157 § 1 k.k., bowiem rany na ciele pokrzywdzonego były obrażeniami, naruszającymi czynności narządu ciała na okres powyżej 7 dni, przy czym nie były to obrażenia z art. 156 § 1 k.k.”</p>
14.	SO w Świdnicy, III K 71/15		<p>„W wypadku, gdy podjęte w zamiarze dokonania zabójstwa działanie sprawcy, prowadzące bezpośrednio do realizacji tego zamiaru nie osiągnęło zamierzonego skutku, lecz spowodowało ciężkie uszkodzenie ciała pokrzywdzonego lub inny uszczerbek na zdrowiu, popełnione przestępstwo podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej na podstawie art. 13 § 1 w zw. z art. 148 § 1 i art. 156 § 1 jako usiłowanie kwalifikowane”.</p>
15.	SO w Świdnicy, III K 16/15		<p>„Ponieważ oskarżony spowodował niejako przy okazji obrażenia ciała pokrzywdzonego na czas poniżej 7 dni, przeto działanie kwalifikowane z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. należało kumulatywnie zakwalifikować również z art. 157 § 2 k.k., zgodnie z brzmieniem art. 11 § 2 k.k.”</p>
16.	SO w Gliwicach, IV K 208/14		<p>„Sąd miał na uwadze fakt, że oskarżony, choć zamierzonego skutku w postaci pozbawienia życia pokrzywdzonej nie osiągnął, tym niemniej działaniem swoim doprowadził do powstania skutku w postaci choroby realnie zagrażającej życiu pokrzywdzonej. Fakt ów zadecydował o zastosowaniu kumulatywnej kwalifikacji prawnej i ujęciu w opisie czynu przypisanego także znamion przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k.”</p>

		<p>Uzupełnienie to jest konieczne, by kumulatywnej kwalifikacji prawnej tego czynu nadać pełną adekwatność do stanu faktycznego. Samo usiłowanie zabójstwa nie może konsumować wszelkich uszkodzeń ciała w związku z nim wyrządzonych, tym bardziej, że możliwe jest również usiłowanie zabójstwa całkowicie bezskutkowe. Tylko taka kwalifikacja prawna, jaką przyjęto w wyroku, pozwoli na pełne odzwierciedlenie wszystkich elementów popełnionego bezprawia, w skład których wchodzi również skutki czynu. Przepięstwo z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., wobec skutków, które wywołuje, jest społecznie niebezpieczne w takim stopniu, że nawet usiłowanie zabójstwa nie może konsumować jego znamion”.</p>
17.	SO w Zielonej Górze, II K 189/14	<p>„Działanie oskarżonej doprowadziło do powstania u pokrzywdzonego również średniego uszczerbku na zdrowiu. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż działanie oskarżonej skutkowało powstaniem u pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu i objęte było to umyślnością oskarżonej. Przepięto w kwalifikacji prawnej czynu Sąd uwzględnił również treść art. 157 § 1 k.k., bowiem niewątpliwie zachodzi związek przyczynowy pomiędzy działaniem oskarżonej a powstaniem średnich obrażeń ciała u pokrzywdzonego”.</p>
18.	SO w Siedlcach, II K 72/14	<p>„Z uwagi na stadium przestępcstwa i charakter stwierdzonych obrażeń, Sąd czyn oskarżonego zakwalifikował z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i z uwagi na ograniczoną poczytalność w stopniu znacznym, w zw. z art. 31 § 2 k.k.”</p>
19.	SO Katowice, XVI K 143/14	<p>„Czyn sprawcy, działającego z zamiarem zabójstwa człowieka, który celu tego nie osiąga, lecz powoduje ciężkie obrażenia ciała pokrzywdzonego w postaci choroby realnie zagrażającej życiu, czyli skutek wymieniony w art. 156 § 1 pkt 2 k.k., podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”</p>
20.	SO w Płocku, II K 124/14	<p>„Dla pełnego obrazu czynu przypisanego oskarżonemu konieczne było także ujęcie w kwalifikacji prawnej art. 157 § 1 k.k. Skutkiem działania oskarżonego było bowiem - zdaniem biegłego - średnie uszkodzenie ciała przewidziane w tym przepisie. W przypadku usiłowania zabójstwa mogą wystąpić skutki w zakresie uszkodzenia ciała osoby pokrzywdzonej albo nie, wobec czego konieczne było zaakcentowanie w kwalifikacji prawnej, jakie były rzeczywiste skutki działania oskarżonego”.</p>

21.	SO w Płocku, II K 3/15	„Jednocześnie jednak oskarżony spowodował liczne, opisane przez biegłego obrażenia ciała, które zostały zakwalifikowane jako powodujące rozstrój zdrowia na czas przekraczający 7 dni. Stąd konieczna stała się kumulatywna kwalifikacja prawna z art. 157 § 1 k.k.”
22.	SO w Płocku, II K 121/13	„Konsekwencją zachowania oskarżonego nie był wprawdzie zgon pokrzywdzonego, jednak swoim działaniem spowodował on u pokrzywdzonego obrażenia ciała (...) na okres trwający dłużej niż 7 dni. Pomiedzy powstaniem tych obrażeń a działaniem oskarżonego występuje ewidentny związek przyczynowo-skutkowy, co uzasadnia przypisanie mu, że swoim zachowaniem wyczerpał zarazem znamiona przestępstwa z art. 157 § 1 k.k.”
23.	SO w Piotrkowie Trybunalskim, III K 98/15	„Nie jest możliwe przyjęcie kwalifikacji prawnej odpowiadającej li tylko odniesionym obrażeniom ciała, gdyż zamiar oskarżonego był dalej idący, bowiem jego zachowanie nie pozostawia wątpliwości, iż przewidywał i godził się na pozbawienie życia drugiego człowieka”.
24.	SO w Słupsku, II K 63/14	„W przedmiotowej sprawie ustalono, że oskarżony, nie osiągnąwszy objętego zamiarem bezpośrednim skutku w postaci śmierci pokrzywdzonego, spowodował skutek w postaci spowodowania uszkodzeń ciała pokrzywdzonego naruszających czynności narządów jego ciała na okres poniżej 7 dni w rozumieniu art. 157 § 2 k.k. W wypadku zaś, gdy podjęte w zamiarze zabójstwa działanie sprawcy prowadzące bezpośrednio do realizacji tego zamiaru nie osiągnęło zamierzonego skutku, faktycznie powodując uszkodzenie ciała pokrzywdzonego, popełnione przestępstwo podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej, jako usiłowanie kwalifikowane”.
25.	SO w Warszawie, XVIII K 102/15	„(...) oskarżona, działając w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia pokrzywdzonej, zadała jej kilkukrotne uderzenie nożem, w wyniku czego pokrzywdzona doznała obrażeń ciała (...) skutkujących chorobą realnie zagrażającą życiu w rozumieniu art. 156 § 1 pkt 2 k.k. Stąd też należało zastosować kwalifikację kumulatywną”.
26.	SO w Warszawie, V K 172/14	„(...) co prawda zachowanie oskarżonego nie doprowadziło do śmierci pokrzywdzonego, jednakże w wyniku zajścia pokrzywdzony doznał obrażeń ciała (...). Obrażenia te są ciężkimi obrażeniami ciała, o których mowa w art. 156 § 1 pkt 2 k.k., czyli chorobą realnie zagrażającą życiu. Reasumując, stwierdzić należy, że oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał zatem wszystkie znamiona przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (...) w sprawie brak było

		podstaw do przyjęcia znamion jedynie przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., jak o to wносиła obrońca oskarżonego. (...) Nie można bowiem przyjąć, iż oskarżony nie godził się na możliwość powstania skutku w postaci śmierci pokrzywdzonego, a jedynie chciał lub przewidywał i godził się na powstanie obrażeń ciała z art. 156 § 1 pkt 2 k.k.”
27.	SO w Warszawie, V K 25/14	„Bezspornym jest (...), że jeżeli sprawca nie osiągnął zamierzonego skutku, ale spowodował inny skutek, czyn jego wymaga kumulatywnej kwalifikacji prawnej jako usiłowanie kwalifikowane. W niniejszej sprawie obrażenia, jakich doznał pokrzywdzony zdaniem biegłego z zakresu chirurgii skutkowały rozstrojem zdrowia na okres poniżej dni siedmiu w rozumieniu art. 157 § 2 k.k.”
28.	SO w Warszawie, V K 139/13	„Ponieważ oskarżony swoim zachowaniem, stanowiącym w świetle karnoprawnego wartościowania jeden czyn, wywołał wykraczające poza znamiona przypisanego mu przestępstwa w postaci usiłowania zabójstwa, kwalifikowanego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 4 k.k., obrażenia skutkujące chorobą realnie zagrażającą życiu pokrzywdzonego (...), a zgodnie z art. 11 § 1 k.k., jeden czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo, w konsekwencji czego przy wypełnianiu więcej niż jednej normy prawnej, w sytuacji tzw. realnego zbiegu przepisów, należało dla oddania całej ujemnej kryminalnej zawartości, stopnia bezprawia i stopnia jego winy dokonać w zw. z art. 11 § 2 k.k. jego kumulatywnej kwalifikacji w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k.”
29.	SO w Łodzi, XVIII K 5/15	„(...) konsekwencją stanowiącą dodatkowy skutek działania oskarżonego było spowodowanie u pokrzywdzonego tzw. ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. w postaci choroby realnie zagrażającej życiu. Dlatego też należało przyjąć, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił również znamiona innego przestępstwa - art. 156 § 1 pkt 2 - i dlatego należało je zakwalifikować w ramach zbiegu kumulatywnego, określonego w art. 11 § 2 k.k.”
30.	SO w Łodzi, XVIII K 60/15	„Z uwagi na spowodowane skutki działania oskarżonego należało przyjąć, iż swoim zachowaniem wypełnił również znamiona innych przestępstw - art. 156 § 1 pkt 2 i art. 157 § 2 k.k. - i należało je kwalifikować w ramach zbiegu kumulatywnego, określonego w art. 11 § 2 k.k., jako wyczerpujące znamiona kilku przepisów ustawy karnej”.
31.	SO w Łodzi, XVIII K 45/15	„Mimo niewielkich realnie spowodowanych obrażeń, w ocenie sądu dla pełnego obrazu całej kryminalnej zawartości czynu oskarżonego zasadne było przyjęcie kwalifikacji kumulatywnej w oparciu o art. 11 § 2 k.k.”

32.	SO w Łodzi, XVIII K 141/14	„W realiach niniejszej sprawy oskarżony usiłował dokonać zabójstwa, a spowodował tylko lekki uszczerbek na zdrowiu. Spowodowanie takiego uszczerbku nie należy do istoty usiłowania zabójstwa i dlatego dopiero kumulatywna kwalifikacja oddaje całą zawartość bezprawia”.
-----	-------------------------------	--

Najogólniej rzecz ujmując, wskazać należy, że w sytuacji, gdy sprawca swoim zachowaniem co prawda nie doprowadził do śmierci pokrzywdzonego, lecz spowodował u niego uszczerbek na zdrowiu, powodem przyjęcia przez sądy kumulatywnej kwalifikacji prawnej, a zatem takiej, w której ujawniono zarówno fakt usiłowania zabójstwa, jak i fakt spowodowania u pokrzywdzonego określonego uszczerbku na zdrowiu, dominowało przekonanie, że tylko i wyłącznie kumulatywna kwalifikacja prawna jest w stanie oddać pełną zawartość kryminalną czynu, którego dopuścił się sprawca. Moim zdaniem trudno się z taką argumentacją nie zgodzić. Nie zawsze jest przecież tak, że sprawca zmierzający bezpośrednio do dokonania zabójstwa, który nie osiąga swojego celu w postaci śmierci pokrzywdzonego, powoduje u niego uszczerbek na zdrowiu. Jak już była o tym wcześniej mowa, również w analizowanych w ramach badania sprawach mieliśmy do czynienia z trzema sytuacjami, w których mimo, iż doszło do usiłowania zabójstwa, to jednak pokrzywdzony w wyniku zachowania sprawcy nie doznał żadnego uszczerbku na zdrowiu. Stąd też w sytuacji, gdy co prawda śmierć pokrzywdzonego nie następuje, jednak doznaje on obrażeń ciała, które można zakwalifikować jako lekki, średni czy też ciężki uszczerbek na zdrowiu, fakt spowodowania przez sprawcę takiego uszczerbku powinien być odzwierciedlony w kwalifikacji prawnej. Kwalifikacja prawna służy bowiem wiernemu oddaniu zawartości kryminalnej czynu zabronionego. Gdyby ujawnić w niej w takiej sytuacji jedynie samo usiłowanie zabójstwa, z pola widzenia stracilibyśmy wtedy fakt spowodowania przez sprawcę uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego, co wydaje się być niedopuszczalne.

Gdyby natomiast w sytuacjach, w których sprawca usiłowania zabójstwa powoduje u swojej ofiary uszczerbek na zdrowiu w kwalifikacji prawnej oddać jedynie sam fakt spowodowania owego uszczerbku, pomijając jednocześnie fakt usiłowania zabójstwa, otrzymalibyśmy w konsekwencji kwalifikację prawną, która prowadziłaby do zafałszowania rzeczywistości i tym samym była nie do przyjęcia, albowiem w takich sytuacjach uzewnętrzniony poprzez podjęte zachowanie zamiar sprawcy był

o wiele dalej idący, a mianowicie sprawca swoim zachowaniem bezpośrednio zmierzał do pozbawienia pokrzywdzonego życia, a nie jedynie do spowodowania u niego uszczerbku na zdrowiu. Z tego właśnie względu przyjęcie w tego typu sytuacjach kumulatywnej kwalifikacji prawnej wydaje się być w pełni zasadne, albowiem tylko w ten sposób możliwe jest oddanie pełnej zawartości kryminalnej czynu, jakiego dopuścił się sprawca, a do tego przecież sprowadza się rola kwalifikacji prawnej.

Kolejne ważne zagadnienie, to powody, dla których sądy przyjmowały, że w analizowanych sprawach mamy do czynienia z usiłowaniem zabójstwa

Nie we wszystkich uzasadnieniach wyroków, w których sądy przyjmowały odpowiedzialność sprawcy z tytułu wypełnienia znamion usiłowania zabójstwa wypowiadały się one na temat powodów przyjęcia, że w analizowanej sprawie mamy do czynienia właśnie z tą formą stadialną. W tym miejscu przytoczone zostaną fragmenty uzasadnień wybranych wyroków, w których mowa jest o powodach przyjęcia w konkretnej sprawie usiłowania zabójstwa.

Tabela 7. Powody, dla których sądy przyjmowały, że w analizowanych sprawach mamy do czynienia z usiłowaniem zabójstwa

L.p.	Wyrok	Powody przyjęcia usiłowania zabójstwa
1.	SO w Elblągu, II K 64/15	„Bez wątplenia oskarżony osiągnąłby swój cel, gdyby nie wizyta przypadkowego klienta, który spłoszył oskarżonego (...) Dlatego też w ocenie sądu zachowanie oskarżonego zakończyło się na fazie usiłowania zabójstwa”.
2.	SO w Katowicach, XXI K 204/14	„Nie bez znaczenia dla braku osiągnięcia przez oskarżonego zamierzonego celu był opór pokrzywdzonego w początkowej fazie inkryminowanego zdarzenia. Stąd też Sąd przyjął formę stadialną usiłowania zabójstwa określoną w art. 13 § 1 k.k., albowiem skutek w postaci śmierci pokrzywdzonego nie nastąpił z przyczyn od oskarżonego niezależnych”.
3.	SO w Gorzowie Wielkopolskim, II K 41/15	„(...) do zgonu pokrzywdzonej nie doszło wyłącznie dzięki natychmiastowemu udzieleniu jej pomocy. Jednakże działania oskarżonego były na tak zaawansowanym etapie, że zagrożenie dla dobra prawnego chronionego normą art. 148 § 1 k.k. było bardzo wysokie. Stwierdzić więc trzeba, że oskarżony wykonał wszystkie czynności, które miały prowadzić

		do pozbawienia życia pokrzywdzonej. Niewielki krok dzielił oskarżonego od realizacji zamierzonego celu, na co wskazuje opinia biegłego z zakresu medycyny sądowej. Z uwagi jednak na interwencję medyczną skutek nie nastąpił, co oznacza, że oskarżony odpowiadać może jedynie za udolne usiłowanie pozbawienia pokrzywdzonej życia”.
4.	SO w Katowicach, XXI K 90/14	„Sąd przyjął, że oskarżony zrealizował znamiona usiłowania dokonania zabójstwa, zmierzał bezpośrednio do pozbawienia życia pokrzywdzonego i bez udzielenia pokrzywdzonemu pomocy lekarskiej, zamierzony przez oskarżonego skutek zostałby osiągnięty”.
5.	SO w Katowicach, XXI K 122/14	„Gdyby nie udzielona pomoc medyczna, doszłoby do zgonu dziecka. Skutki urazu, jakiego doznała pokrzywdzona biegli ocenili jako chorobę długotrwałą (...) Tylko dzięki udzielonej specjalistycznej pomocy medycznej pokrzywdzona przeżyła”.
6.	SO w Krośnie, II K 8/15	„Oskarżony użył środka nienadającego się do popełnienia czynu zabronionego, tj. naboju z uszkodzoną spłonką, co uniemożliwiło jego odpalenie, a której to niemożliwości nie był on świadomy. Zachowanie oskarżonego bezpośrednio zmierzało do dokonania zabójstwa. Podszedł on do pokrzywdzonej na odległość 3 metrów, uniósł skonstruowaną przez siebie broń, wymierzył w jej głowę a następnie nacisnął spust, zwalniając sprężynę, kilkakrotnie jeszcze usiłując naciągnąć sprężynę iglicy wobec wcześniejszego niewypalenia broni. Pomimo tego oskarżony nie osiągnął zamierzonego skutku. Oskarżony nie zrealizował znamion zabójstwa pokrzywdzonej w formie dokonania, poprzestając na usiłowaniu nieudolnym. (...) Nie budzi wątpliwości, że w przypadku, gdyby spłonka naboju sygnalizacyjnego oświetlającego o kal. 26 mm była sprawna, doszłoby do odpalenia ładunku miotającego, a skutkiem wystrzału byłaby śmierć pokrzywdzonej”.
7.	SO w Krakowie, III K 164/14	„Nie budzi wątpliwości sądu, iż oskarżony zrealizował znamiona przedmiotowe i podmiotowe czynu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. (...) Zgon pokrzywdzonego nie nastąpił jedynie z uwagi na to, że ten się oddalił i została mu szybko i fachowo udzielona pomoc medyczna. Bez niej pewnym jest, że pokrzywdzony by zmarł”.
8.	SO w Białymstoku, III K 152/14	„Z uwagi na szybką interwencję osoby trzeciej oraz pomoc medyczną udzieloną pokrzywdzonemu, oskarżony swojego zamiaru zabicia pokrzywdzonego nie zrealizował, w związku z czym pochod przestępstwa zakończył się w fazie usiłowania”.

9.	SO w Białymstoku, III K 96/14	„Oskarżonemu został przypisany czyn w fazie usiłowania. Nie zrealizował on zamiaru zabójstwa pokrzywdzonego z uwagi na interwencję świadków, którzy perswazją słowną zmusili go do odrzucenia kamienia”.
10.	SO w Gdańsku, XIV K 207/14	„Analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, oczywistym było dla Sądu, że działanie oskarżonego stanowiło usiłowanie zabójstwa z zamiarem ewentualnym. (...) Gdyby ostrze noża wniknęło nieco tylko głębiej w ciało, doszłoby do uszkodzenia worka osierdziowego lub w przypadku głębszej penetracji ostrza, także i do serca pokrzywdzonego, co niechybnie spowodowałoby jego zgon. Działanie oskarżonego wywołało zatem stan obiektywnego bezpośredniego i realnego zagrożenia dla życia ofiary, a w konsekwencji wyczerpywało przedmiotowe znamiona usiłowania dokonania zbrodni zabójstwa z art. 148 § 1 k.k. (...) To, że nie doszło do śmierci pokrzywdzonego, wynikało z faktu, iż ostrze noża nie dosięgło serca. Czyn oskarżonego zakończył się zatem na etapie usiłowania popełnienia zbrodni zabójstwa z zamiarem ewentualnym”.
11.	SO w Krakowie, VI K 165/14	„Oskarżony w zamiarze popełnienia zabójstwa bezpośrednio zmierzał do jego dokonania, które jednak nie nastąpiło. (...) Oskarżony dokonał wszystkich czynności niezbędnych do zabójstwa, skutek jednak nie nastąpił na skutek obrony pokrzywdzonej i działania osób trzecich”.
12.	SO w Katowicach, V K 184/14	„O tym, że przedmiotowe zdarzenie należy oceniać jako usiłowanie zabójstwa, świadczy m. in. strona przedmiotowa tego czynu. (...) Sąd wziął pod uwagę m. in. umiejscowienie ciosu zadanego pokrzywdzonej w newralgiczną część ciała, jaką jest głowa oraz rodzaj użytego do tego narzędzia - noża, a także zachowanie oskarżonego przed i po dokonaniu zbrodni”.
13.	SO w Krakowie, VI K 188/14	„(...) pełna realizacja znamion omawianego przestępstwa nastąpiłaby w momencie spowodowania przez oskarżonego śmierci pokrzywdzonego. Ponieważ jednak z uwagi na postawę samego pokrzywdzonego, który zdołał wyjść z domu oraz sąsiadów, którzy udzielili mu pierwszej pomocy i zawiadomili pogotowie ratunkowe, zamierzony cel nie został zrealizowany, należało przyjąć jedynie usiłowanie dokonania czynu z art. 148 § 1 k.k.”

14.	SO w Opolu, III K 94/15	„Oskarżony zrealizował znamiona przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. w fazie usiłowania z uwagi na brak skutku (art. 13 § 1 k.k.), czyli zachowanie oskarżonego zrealizowało tą właśnie postać stadialną przestępstwa, gdyż, jak ustalono dążył on do zabójstwa ojca, działał w zamiarze bezpośrednim, lecz ojciec skutecznie obronił się przed nim”.
15.	SO w Lublinie, IV K 134/14	„(...) tylko dzięki interwencji medycznej możliwe było opanowanie takich skutków urazu, które inaczej leczone z pewnością zakończyłyby się śmiercią pokrzywdzonego. Podkreślić należy, że do zgonu pokrzywdzonego nie doszło tylko z uwagi na udzieloną mu fachową pomoc medyczną”.
16.	SO w Zielonej Górze, II K 240/14	„Ponieważ działanie oskarżonego nie wywołało ostatecznie skutku w postaci śmierci pokrzywdzonego, należy uznać, że pozostało ono w sferze usiłowania”.
17.	SO w Gliwicach, IV K 208/14	„Analiza przedmiotowych i podmiotowych okoliczności zdarzenia uzasadnia stwierdzenie, że oskarżony, kierując się zamiarem bezpośrednim zabójstwa, podjął działania, zmierzające do pozbawienia życia swojej żony. Oskarżony, działając w opisany powyżej sposób, usiłował zatem dokonać czynu zabronionego z art. 148 § 1 k.k.”
18.	SO w Słupsku, II K 98/13	„Okoliczności nakazują przyjąć, że (...) oskarżony chciał pozbawić życia pokrzywdzonych, ale zapobiegły temu czynności obronne podjęte przez nich, stąd działanie oskarżonego skończyło się w fazie usiłowania”.
19.	SO Warszawa-Praga, V K 172/14	„Należy zauważyć, iż ze względu na zaistniałe okoliczności, w szczególności udzielenie pokrzywdzonemu pomocy (...) nie nastąpił skutek w postaci zgonu pokrzywdzonego. (...) W niniejszej sprawie usiłowanie popełnienia przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. przybrało formę usiłowania zakończony, to jest takiego usiłowania, gdzie sprawca wykonał wszystkie czynności, mające prowadzić do pełnej realizacji znamion czynu zabronionego i ze swojej strony nie musi już przedsięwziąć czegokolwiek, a jedynie oczekiwać rezultatów swego zachowania”.
20.	SO Warszawa-Praga, V K 25/14	„Uwzględniając realia przedmiotowej sprawy, ewidentnym jest, zdaniem Sądu, że nie doszło do dokonania przez oskarżonego zabójstwa pokrzywdzonego z uwagi na zachowanie się pokrzywdzonego i wykonanie przez niego uniku. Bez wątplenia bowiem gdyby nie postawa pokrzywdzonego, to działanie oskarżonego mogło przynieść skutek w postaci zgonu pokrzywdzonego. (...) Bez wątplenia w niniejszej sprawie nie doszło do zabójstwa, natomiast

		zdaniem Sądu, zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na przyjęcie, iż ze strony oskarżonego doszło do usiłowania jego popełnienia. Przemawia za tym w przekonaniu Sądu sposób działania oskarżonego, polegający na zadaniu pokrzywdzonemu ciosu metalowym narzędziem w postaci siekiery w kierunku głowy, czym spowodował u niego ranę ciętą grzbietu nosa”.
21.	SO w Łodzi, XVIII K 5/15	„Przypisanego czynu oskarżony dopuścił się w formie usiłowania, wykonał bowiem wszystkie czynności bezpośrednio zmierzające do zabicia pokrzywdzonego, jednak skutek w postaci śmierci nie wystąpił z uwagi na obronę podjętą przez pokrzywdzonego oraz udzielenie mu wysokospecjalistycznej pomocy medycznej”.

Sądy w uzasadnieniach swoich wyroków, w których przyjmowały, że na gruncie konkretnej sprawy mamy do czynienia z usiłowaniem zabójstwa, wskazywały najczęściej jedynie na to, iż jest tak dlatego, że sprawca swoim zachowaniem nie doprowadził do śmierci pokrzywdzonego. Ów brak dokonania następował z różnych przyczyn, takich jak chociażby udzielenie pokrzywdzonemu pomocy medycznej, interwencja osoby trzeciej przerywająca działanie sprawcy, opór pokrzywdzonego i podjęte przez niego działania obronne, czy też zbyt mała ilość trucizny, jaką posłużył się sprawca albo oddanie niecelnego strzału z broni palnej. To właśnie brak dokonania decydował o przyjęciu w danej sprawie odpowiedzialności sprawcy z tytułu usiłowania zabójstwa. Sądy w swoich rozstrzygnięciach nie wypowiadały się na temat kluczowego na gruncie usiłowania problemu bezpośredniego zmierzania do dokonania i sposobu jego pojmowania, tym samym nie opowiadały się wprost za którąś z teorii odnoszących się do problemu bezpośredniości (teorie obiektywne, subiektywne i mieszane).

2.2. Informacje na temat sprawców i pokrzywdzonych

Płeć sprawcy

Tabela 8. Płeć sprawcy

Płeć sprawcy	Częstość	Procent
mężczyzna	76	91,6
kobieta	7	8,4

W zdecydowanej większości spraw sprawcami usiłowania zabójstwa byli mężczyźni. Ich liczba wyniosła 76, co stanowi 91,6% wszystkich sprawców. Jedynie 7 kobiet dopuściło się tego przestępstwa (8,4%).

Wiek sprawcy

Tabela 9. Wiek sprawcy

Przedział wiekowy	Częstość	Procent
poniżej 20 lat	4	4,8
20- 29 lat	37	44,6
30- 39 lat	14	16,9
40- 49 lat	10	12,0
50- 59 lat	9	10,8
60- 69 lat	8	9,7
70- 79 lat	1	1,2

Najwięcej sprawców znajdowało się w przedziale wiekowym 20-29 lat. Ich liczba wyniosła bowiem 37, co stanowi 44,6%. 14 sprawców to osoby, których wiek mieścił się w przedziale wiekowym 30-39 lat (16,9%). 10 sprawców to osoby należące do przedziału wiekowego 40-49 lat (12%). Niewiele mniej osób (9) znajdowało się w wieku 50-59 lat (10,8%). 8 sprawców to osoby należące do przedziału wiekowego 60-69 lat (9,7%). Czterech sprawców w chwili popełnienia czynu zabronionego miało mniej niż 20 lat (4,8%). Tylko jedna osoba kwalifikowała się do przedziału wiekowego 70-79 lat (1,2%). Warto również wspomnieć, że najmłodszy sprawca usiłowania zabójstwa miał 17 lat, zaś najstarszy 77.

Obywatelstwo sprawcy

Tabela 10. Obywatelstwo sprawcy

Obywatelstwo sprawcy	Częstość	Procent
polskie	81	97,6
niemieckie	1	1,2
ukraińskie	1	1,2

Zdecydowana większość sprawców to osoby z obywatelstwem polskim. Ich liczba wyniosła aż 81, co stanowi 97,6%. Wśród sprawców znalazła się także jedna osoba z obywatelstwem niemieckim (1,2%) i jedna z obywatelstwem ukraińskim (1,2%)

Wykształcenie sprawcy

Tabela 11. Wykształcenie sprawcy

Wykształcenie sprawcy	Częstość	Procent
brak	1	1,2
podstawowe	33	39,8
zasadnicze zawodowe	29	35,0
gimnazjalne	7	8,4
średnie	9	10,8
wyższe	4	4,8

Najwięcej sprawców (aż 33) to osoby z wykształceniem podstawowym, co stanowi 39,8%. 29 osób to sprawcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym (35%). Dziewięciu sprawców legitymowało się wykształceniem średnim (10,8%), zaś 7 – wykształceniem gimnazjalnym (8,4%). Zaledwie 4 sprawców miało wykształcenie wyższe (4,8%). Tylko jeden sprawca był osobą bez wykształcenia (1,2%).

Źródło utrzymania/status sprawcy

Tabela 12. Źródło utrzymania/status sprawcy

Źródło utrzymania/status sprawcy	Częstość	Procent
praca stała	20	24,1
praca tzw. dorywcza	21	25,3
przedsiębiorca	1	1,2
rolnik	1	1,2
emerytura	3	3,6
renta	2	2,4
uczeń	0	0
student	0	0
na utrzymaniu innej osoby	7	8,4
bezrobotny/zasiłek	28	33,8

Najwięcej sprawców, bo aż 28, to osoby bezrobotne (33,8%). 21 sprawców utrzymywało się z prac dorywczych (25,3%). Niewiele mniej osób (20) miało pracę stałą (24,1%). Siedmiu sprawców pozostawało na utrzymaniu innej osoby (8,4%). Wśród sprawców usiłowania zabójstwa znalazły się także 3 osoby otrzymujące emeryturę (3,6%), 2 osoby otrzymujące rentę (2,4%), a także 1 przedsiębiorca (1,2%) i 1 rolnik (1,2%).

Czy skazany jest recydywistą?

Tabela 13. Czy skazany jest recydywistą?

Czy skazany jest recydywistą?	Częstość	Procent
w rozumieniu art. 64 § 1 k.k.	6	7,2
w rozumieniu art. 64 § 2 k.k.	4	4,8
nie w rozumieniu art. 64 k.k.	35	42,2
nie	38	45,8

Wśród sprawców usiłowania zabójstwa znalazło się 38 osób, które nie były recydywistami, co stanowi 45,8%. 35 sprawców to osoby będące recydywistami nie w rozumieniu art. 64 k.k. (42,2%). Sześciu sprawców to recydywiści w rozumieniu art. 64 § 1 k.k. (7,2%), zaś 4 to recydywiści w rozumieniu art. 64 § 2 k.k. (4,8%).

Czy sprawca przyznał się do popełnienia czynu zabronionego?

Tabela 14. Przyznanie się przez sprawcę do popełnienia czynu zabronionego

Przyznanie się	Częstość	Procent
tak	28	31,5
nie	54	60,6
sprawca przyznał się częściowo	7	7,9

W 54 przypadkach sprawcy nie przyznali się do popełnienia czynu zabronionego (60,6%). Zaledwie w 28 przypadkach mamy do czynienia z przyznaniem się sprawcy (31,5%). W 7 przypadkach natomiast sprawca przyznał się częściowo do popełnienia czynu zabronionego (np. przyznał się do tego, że spowodował u pokrzywdzonego określone obrażenia, jednak nie przyznał się, że chciał, czy też godził się na spowodowanie jego śmierci)⁴⁴.

Płeć pokrzywdzonego

Tabela 15. Płeć pokrzywdzonego

Płeć pokrzywdzonego	Częstość	Procent
mężczyzna	62	71,3
kobieta	25	28,7

Zdecydowana większość pokrzywdzonych to mężczyźni. Ich liczba wyniosła 62, co stanowi 71,3%. Liczba kobiet pokrzywdzonych usiłowaniem zabójstwa wyniosła natomiast 25 (28,7%).

⁴⁴ Uwzględniono liczbę czynów, których dopuścili się poszczególni sprawcy w ramach analizowanych spraw. Z uwagi na to, że w niektórych sprawach mamy do czynienia z więcej niż jednym czynem sprawcy, mowa jest o 89 a nie 83 przypadkach. (Przyznanie się, czy też jego brak odnoszono do każdego z czynów sprawcy, stąd liczba przypadków jest większa od liczby sprawców).

Wiek pokrzywdzonego

Tabela 16. Wiek pokrzywdzonego

Wiek pokrzywdzonego	Częstość	Procent
poniżej 20 lat	5	5,7
20- 29 lat	21	24,1
30- 39 lat	17	19,6
40- 49 lat	20	23,0
50- 59 lat	12	13,8
60- 69 lat	8	9,2
70- 79 lat	2	2,3
80- 89 lat	2	2,3

Najwięcej pokrzywdzonych należało do przedziału wiekowego 20-29 lat. Takich osób było 21, co stanowi 24,1%. Niewiele mniej, bo 20 osób (23%) to osoby należące do przedziału wiekowego 40-49 lat. 17 pokrzywdzonych znajdowało się w wieku 30-39 lat (19,6%). 12 osób to pokrzywdzeni, których zaliczyć należy do przedziału wiekowego 50-59 lat (13,8%). Osiem osób należało do przedziału wiekowego 60-69 lat (9,2%), zaś 5 ofiar to osoby poniżej 20 roku życia (5,7%). Dwóch pokrzywdzonych zaliczyć należy do przedziału wiekowego 70-79 lat (2,3%). Tyle samo – do przedziału wiekowego 80-89 lat. Warto podkreślić, że najmłodsza ofiara usiłowania zabójstwa miała zaledwie 4 tygodnie, zaś najstarsza – 83 lata.

Obywatelstwo pokrzywdzonego

Tabela 17. Obywatelstwo pokrzywdzonego

Obywatelstwo pokrzywdzonego	Częstość	Procent
polskie	85	97,6
białoruskie	1	1,2
wietnamskie	1	1,2

Zdecydowana większość pokrzywdzonych to obywatele Polski. Ich liczba wyniosła 85, co stanowi 97,6%. Wśród pokrzywdzonych usiłowaniem zabójstwa znalazła się także jedna osoba z obywatelstwem białoruskim (1,2%) i jedna z obywatelstwem wietnamskim (1,2%).

Płeć ofiary w sytuacji, gdy sprawcą czynu zabronionego był mężczyzna⁴⁵

Tabela 18. Płeć ofiary w sytuacji, gdy sprawcą czynu zabronionego był mężczyzna

Płeć ofiary	Częstość
kobieta	22
mężczyzna	63

Płeć ofiary w sytuacji, gdy sprawcą czynu zabronionego była kobieta⁴⁶

Tabela 19. Płeć ofiary w sytuacji, gdy sprawcą czynu zabronionego była kobieta

Płeć ofiary	Częstość
kobieta	3
mężczyzna	4

Sprawcy płci męskiej najczęściej dopuszczali się czynów zabronionych, których ofiarami byli inni mężczyźni. Kobiety padały ich ofiarami niemal trzykrotnie rzadziej. Natomiast w przypadku kobiet, będących sprawczyniami usiłowania zabójstwa, liczba ofiar płci żeńskiej oraz ofiar płci męskiej jest porównywalna – 3 ofiar płci żeńskiej, 4 – płci męskiej.

Relacja sprawca – ofiara⁴⁷

Tabela 20. Relacja sprawca- ofiara

Relacja sprawca – ofiara	Częstość	Procent
mąż/zona	9	9,8
rodzic/dziecko (w tym adoptowane)	4	4,3
inny członek rodziny	8	8,7
znajomy	55	59,8
obcy	16	17,4

⁴⁵ W sytuacji, gdy mamy do czynienia ze współsprawstwem, płeć tej samej ofiary uwzględniono w stosunku do każdego ze współsprawców, stąd liczba wszystkich powstałych relacji jest większa od liczby pokrzywdzonych występujących we wszystkich przeanalizowanych sprawach.

⁴⁶ W sytuacji, gdy mamy do czynienia ze współsprawstwem, płeć tej samej ofiary uwzględniono w stosunku do każdego ze współsprawców, stąd liczba wszystkich powstałych relacji jest większa od liczby pokrzywdzonych występujących we wszystkich przeanalizowanych sprawach.

⁴⁷ Uwzględniono relacje zachodzące pomiędzy każdym ze sprawców a każdą z ofiar.

W zdecydowanej większości przypadków sprawcami usiłowania zabójstwa byli znajomi ofiar. Z taką sytuacją mamy do czynienia w 55 przypadkach, co stanowi 59,8%. Osoby obce wobec ofiar były sprawcami przedmiotowego czynu zabronionego w 16 przypadkach, co stanowi 17,4%. W 8 przypadkach sprawcą usiłowania zabójstwa był członek rodziny inny niż mąż/żona czy dziecko/rodzic, co stanowi 8,7%. W 9 przypadkach sprawcą była osoba pozostająca z ofiarą w związku małżeńskim (9,8%), zaś w 4 przypadkach między sprawcą a ofiarą wystąpiła relacja, którą można określić jako relację rodzic/dziecko (w tym także dziecko adoptowane), co stanowi 4,3%.

Różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą

Różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą w sytuacji, gdy sprawca był młodszy od pokrzywdzonego

Tabela 21. Różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą w sytuacji, gdy sprawca był młodszy od pokrzywdzonego

Różnica wieku	Częstość
do 5 lat	9
6-10 lat	6
11-15 lat	8
16-20 lat	6
21-25 lat	5
26-30 lat	0
31-35 lat	4
36-40 lat	3
41-45 lat	3
46-50 lat	1
51-55 lat	0
56-60 lat	0
61-65 lat	0
66-70 lat	1

Najczęściej występującą różnicą wieku między pokrzywdzonym a sprawcą w sytuacji, gdy sprawca był młodszy od swojej ofiary, była różnica wynosząca do 5 lat. Z taką

sytuacją mamy do czynienia w 9 przypadkach. W 8 przypadkach różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą wyniosła od 11 do 15 lat.

Różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą w sytuacji, gdy sprawca był starszy od pokrzywdzonego

Tabela 22. Różnica wieku między pokrzywdzonym a sprawcą w sytuacji, gdy sprawca był starszy od pokrzywdzonego

Różnica wieku	Częstość
do 5 lat	13
6-10 lat	7
11-15 lat	6
16-20 lat	4
21-25 lat	4
26-30 lat	1
31-35 lat	1
36-40 lat	1
41-45 lat	1
46-50 lat	0
51-55 lat	0
56-60 lat	0
61-65 lat	1
66-70 lat	0

Najczęściej występującą różnicą wieku między sprawcą a pokrzywdzonym w sytuacji, gdy sprawca był starszy od swojej ofiary, była różnica wieku wynosząca do 5 lat. Z taką sytuacją mamy do czynienia w 13 przypadkach. W 7 przypadkach różnica ta wyniosła od 6 do 10 lat, zaś w 6 przypadkach – od 11 do 15 lat.

Największa różnica wieku pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą wyniosła 66 lat (z taką sytuacją mamy do czynienia wtedy, gdy sprawca był młodszy od swojej ofiary), zaś najmniejsza różnica wieku wyniosła 1 rok (z takimi sytuacjami mamy do czynienia zarówno wtedy, gdy sprawcy byli młodszy od swoich ofiar, jak i wtedy, gdy byli oni od nich starsi). Podkreślenia wymaga również fakt, że w 7 przypadkach sprawca i pokrzywdzony byli w tym samym wieku.

2.3. Informacje na temat czynów zabronionych, których dopuścili się sprawcy

Usiłowanie udolne czy nieudolne?

Tabela 23. Usiłowanie udolne czy nieudolne?

Usiłowanie udolne/nieudolne	Częstość	Procent
udolne	87	97,8
nieudolne	2	2,2

W zdecydowanej większości przypadków mamy do czynienia z usiłowaniem udolnym dokonania zabójstwa (87, co stanowi 97,8%). Sprawcy dopuścili się usiłowania nieudolnego, a zatem takiego, które od samego początku skazane jest na niepowodzenie i tym samym nie może doprowadzić do dokonania, jedynie w dwóch przypadkach, co stanowi 2,2% wszystkich przypadków⁴⁸.

Forma zjawiskowa czynu zabronionego

Tabela 24. Forma zjawiskowa czynu zabronionego

Forma zjawiskowa	Częstość	Procent
sprawstwo pojedyncze	76	85,4
współsprawstwo	13	14,6
sprawstwo kierownicze	0	0
sprawstwo polecające	0	0
podżeganie	0	0
pomocnictwo	0	0

W zdecydowanej większości przypadków sprawcy dopuścili się usiłowania zabójstwa w formie sprawstwa pojedynczego. Z sytuacją taką mamy do czynienia w 76 przypadkach, co stanowi 85,4%. Ze współsprawstwem zaś mamy do czynienia w 13

⁴⁸ Uwzględniono liczbę czynów, których dopuścili się poszczególni sprawcy w ramach analizowanych spraw. Z uwagi na to, że w niektórych sprawach mamy do czynienia z więcej niż jednym czynem sprawcy, mowa jest o 89 a nie 83 przypadkach. (Udolność/nieudolność odnoszono do każdego z czynów sprawcy, stąd liczba przypadków jest większa od liczby sprawców).

przypadkach (14,6%)⁴⁹. W analizowanych sprawach nie wystąpiło sprawstwo kierownicze, sprawstwo polecające, podżeganie ani pomocnictwo.

Postać zamiaru sprawcy

Tabela 25. Postać zamiaru sprawcy

Postać zamiaru	Częstość	Procent
bezpośredni	49	55,1
ewentualny	34	38,2
brak określenia przez sąd postaci zamiaru	6	6,7

W 49 przypadkach sprawcy dopuścili się swoich czynów z zamiarem bezpośrednim (55,1%). Z zamiarem ewentualnym mieliśmy do czynienia w 34 przypadkach, co stanowi 38,2%. W 6 przypadkach sądy nie określiły, jaka postać zamiaru towarzyszyła sprawcy przy popełnianiu czynu zabronionego (6,7%)⁵⁰.

Liczba ofiar, wobec których dany sprawca dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary

Tabela 26. Liczba ofiar, wobec których dany sprawca dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary

Liczba ofiar	Częstość	Procent
1	77	92,8
2	3	3,6
3	3	3,6

Zdecydowana większość sprawców (aż 77) dopuściła się czynu zabronionego, jakim jest usiłowanie zabójstwa, tylko wobec jednego pokrzywdzonego, co stanowi 92,8%. Trzech sprawców dopuściło się czynu zabronionego na szkodę dwóch pokrzywdzonych, co stanowi 3,6%. Podobnie 3 sprawców dopuściło się czynu zabronionego na szkodę trzech pokrzywdzonych (3,6%).

⁴⁹ Uwzględniono liczbę czynów, których dopuścili się poszczególni sprawcy w ramach analizowanych spraw. Z uwagi na to, że w niektórych sprawach mamy do czynienia z więcej niż jednym czynem sprawcy, mowa jest o 89 a nie 83 przypadkach. (Formę zjawiskową odnoszono do każdego z czynów sprawcy, stąd liczba przypadków jest większa od liczby sprawców).

⁵⁰ Uwzględniono liczbę czynów, których dopuścili się poszczególni sprawcy w ramach analizowanych spraw. Z uwagi na to, że w niektórych sprawach mamy do czynienia z więcej niż jednym czynem sprawcy, mowa jest o 89 a nie 83 przypadkach. (Postać zamiaru odnoszono do każdego z czynów sprawcy, stąd liczba przypadków jest większa od liczby sprawców).

Narzędzie, którym posłużył się sprawca przy popełnianiu czynu zabronionego

Tabela 27. Narzędzie, którym posłużył się sprawca przy popełnianiu czynu zabronionego

Narzędzie	Częstość
nóż	57
nożyczki	1
młotek	1
broń palna	6
drewniany trzonek	2
trutka na szczury	1
siekiera	9
bliżej nieokreślone, twarde, tępokrawędziste narzędzie	1
substancja łatwopalna	1
materiały wybuchowe	2
kamień	1
sznur	2
nóż oraz kamień	1
nóż oraz nieustalone płaskie narzędzie	1

W zdecydowanej większości przypadków narzędziem, jakim posłużył się sprawca, był nóż (łącznie 59 przypadków, z czego w 57 przypadkach sprawca posłużył się tylko nożem, zaś w dwóch nożem i innym narzędziem). W 9 przypadkach narzędziem, jakim posługiwał się sprawca, była siekiera, w 6 broń palna, w 2 materiały wybuchowe.

Powody, dla których nie doszło do dokonania przez sprawcę czynu zabronionego

Tabela 28. Powody, dla których nie doszło do dokonania przez sprawcę czynu zabronionego

Powód, dla którego nie doszło do dokonania	Częstość
ominięcie przez ostrze noża ważnych dla życia naczyń i organów	3
interwencja osoby trzeciej niebędącej funkcjonariuszem policji, która przerwała działanie sprawcy	15
interwencja funkcjonariuszy policji	2
postawa obronna pokrzywdzonego/stawiany przez niego opór	26
ucieczka pokrzywdzonego	6
udzielenie pokrzywdzonemu pomocy medycznej	32
zbyt mała ilość użytej trucizny	1
niewłaściwe posłużenie się materiałami wybuchowymi	2
użycie niesprawnej broni palnej	1
niecelny strzał z broni palnej	1

Zmiany w drugiej instancji

Tabela 29. Zmiany w drugiej instancji

Zmiany w drugiej instancji	Częstość
brak zmian	44
brak informacji o tym, czy wniesiono apelację	22
obniżenie kary wymierzonej oskarżonemu w I instancji	7
podwyższenie kary wymierzonej oskarżonemu w I instancji	2
zmiana kwalifikacji prawnej	7
doprecyzowanie postaci zamiaru	1

W 44 przypadkach brak było zmian w drugiej instancji. W 22 przypadkach brak jest informacji o tym, czy została wniesiona apelacja od wyroku sądu pierwszej instancji. Zmiany w drugiej instancji miały miejsce zaledwie w 17 przypadkach i polegały one na: obniżeniu kary wymierzonej oskarżonemu przez sąd pierwszej instancji (7 przypadków), podwyższeniu kary wymierzonej oskarżonemu w pierwszej instancji (2 przypadki), zmianie kwalifikacji prawnej (7 przypadków), doprecyzowaniu przez sąd drugiej instancji postaci zamiaru towarzyszącego sprawcy przy popełnianiu czynu zabronionego (1 przypadek).

2.4. Informacje na temat kar wymierzanych sprawcom

Kara wymierzona sprawcy⁵¹

Tabela 30. Kara wymierzona sprawcy

Kara wymierzona sprawcy	Częstość
1 rok pozbawienia wolności	1
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	2
2 lata i 11 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	8
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	4
4 lata pozbawienia wolności	6
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	3
5 lat pozbawienia wolności	3
5 lat i 3 miesiące pozbawienia wolności	1
6 lat pozbawienia wolności	1
6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
7 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	15
8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
9 lat pozbawienia wolności	6
9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	11
11 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	3
13 lat pozbawienia wolności	2
13 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
14 lat pozbawienia wolności	2
15 lat pozbawienia wolności	4
25 lat pozbawienia wolności	4

Najczęstszą karą wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa była kara 8 lat pozbawienia wolności. Wymierzono ją bowiem wobec 15 sprawców. Nieco rzadziej,

⁵¹ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

bo w 11 przypadkach, sądy decydowały się na wymierzenie wobec sprawcy kary 10 lat pozbawienia wolności. W 8 przypadkach karą wymierzoną sprawcy była kara 3 lat pozbawienia wolności. Najsurowszą karą, jaką orzeczono za usiłowanie zabójstwa, była kara 25 lat pozbawienia wolności; wymierzono ją w 4 przypadkach. Karą najłagodniejszą była kara 1 roku pozbawienia wolności, którą wymierzono jednokrotnie.

Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy przyznał się on do popełnienia czynu zabronionego⁵²

Tabela 31. Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy przyznał się on do popełnienia czynu zabronionego

Kara	Częstość
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	2
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	2
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
5 lat pozbawienia wolności	1
7 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	5
9 lat pozbawienia wolności	2
10 lat pozbawienia wolności	4
12 lat pozbawienia wolności	1
13 lat pozbawienia wolności	2
13 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	3
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą, jaką najczęściej wymierzano sprawcom usiłowania zabójstwa, którzy przyznali się do popełnienia czynu zabronionego, była kara 8 lat pozbawienia wolności. Orzeczono ją wobec 5 sprawców. Wobec 4 sprawców orzeczono karę 10 lat pozbawienia wolności, natomiast wobec 3 – karę 15 lat pozbawienia wolności.

⁵² W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

Najłagodniejszą karą, którą sąd wymierzył wobec sprawcy przyznającego się do popełnienia czynu zabronionego, była kara 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy nie przyznał się on do popełnienia czynu zabronionego⁵³

Tabela 32. Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy nie przyznał się on do popełnienia czynu zabronionego

Kara	Częstość
1 rok pozbawienia wolności	1
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	6
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	2
4 lata pozbawienia wolności	3
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	2
5 lat pozbawienia wolności	1
6 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	9
8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
9 lat pozbawienia wolności	4
9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	12
11 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	3
13 lat pozbawienia wolności	2
14 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	2
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą, jaką najczęściej wymierzano sprawcom usiłowania zabójstwa, którzy przyznali się do popełnienia czynu zabronionego, była kara 10 lat pozbawienia wolności. Orzeczono ją wobec 12 sprawców. Wobec 9 sprawców orzeczono karę 8 lat

⁵³ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

pozbawienia wolności, natomiast wobec 6 – karę 3 lat pozbawienia wolności. Najłagodniejszą karą, którą sąd wymierzył wobec sprawcy przyznającego się do popełnienia czynu zabronionego, była kara 1 roku pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy przyznał się on jedynie częściowo do popełnienia czynu zabronionego⁵⁴

Tabela 33. Kara wymierzona sprawcy w sytuacji, gdy przyznał się on jedynie częściowo do popełnienia czynu zabronionego

Kara	Częstość
2 lata i 11 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	1
5 lat pozbawienia wolności	1
5 lat i 3 miesiące pozbawienia wolności	1
6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	1

W sytuacji, gdy sprawca przyznał się jedynie częściowo do popełnienia czynu zabronionego, najłagodniejszą karą jaka została wobec niego wymierzona była kara 2 lat i 11 miesięcy pozbawienia wolności, zaś karą najsurowszą – kara 8 lat pozbawienia wolności (jak już wcześniej wskazano, z sytuacją taką mamy do czynienia wtedy, gdy sprawca np. przyznał się do tego, że spowodował u pokrzywdzonego określone obrażenia, jednak nie przyznał się, że chciał, czy też godził się na spowodowanie jego śmierci).

⁵⁴ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

Postać zamiaru towarzyszącego sprawcy a wymierzona wobec niego kara

Kary wymierzone sprawcom, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem bezpośrednim⁵⁵

Tabela 34. Kary wymierzone sprawcom, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem bezpośrednim

Kara	Częstość
1 rok pozbawienia wolności	1
2 lata i 11 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	3
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	4
4 lata pozbawienia wolności	3
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
5 lat pozbawienia wolności	2
6 lat pozbawienia wolności	1
7 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	10
8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
9 lat pozbawienia wolności	2
10 lat pozbawienia wolności	7
11 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	3
13 lat pozbawienia wolności	2
14 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	4
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą najczęściej wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem bezpośrednim, była kara 8 lat pozbawienia wolności. Orzeczono ją bowiem wobec 10 sprawców. Najłagodniejszą karą wymierzoną sprawcy usiłowania zabójstwa z zamiarem bezpośrednim była kara 1 roku pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

⁵⁵ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

Kary wymierzone sprawcom, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem ewentualnym⁵⁶

Tabela 35. Kary wymierzone sprawcom, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem ewentualnym

Kara	Częstość
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	2
3 lata pozbawienia wolności	4
4 lata pozbawienia wolności	3
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
5 lat i 3 miesiące pozbawienia wolności	1
6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	4
9 lat pozbawienia wolności	4
9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	8
13 lat pozbawienia wolności	2
13 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	1
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą najczęściej wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa, którzy dopuścili się czynu zabronionego z zamiarem ewentualnym, była kara 10 lat pozbawienia wolności. Orzeczono ją bowiem wobec 8 sprawców. Najłagodniejszą karą wymierzoną sprawcy usiłowania zabójstwa z zamiarem ewentualnym była kara 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

⁵⁶ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

Kary wymierzone sprawcom w poszczególnych kategoriach wiekowych

Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym poniżej 20 lat⁵⁷

Tabela 36. Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym poniżej 20 lat

Kara	Częstość
3 lata pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	1
14 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	1

Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec sprawcy usiłowania zabójstwa, który w chwili popełnienia czynu nie miał ukończonych 20 lat, była kara 3 lat pozbawienia wolności, zaś karą najsurowszą – 15 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym 20-29 lat⁵⁸

Tabela 37. Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym 20-29 lat

Kara	Częstość
1 rok pozbawienia wolności	1
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	4
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	2
4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	3
5 lat pozbawienia wolności	1
5 lat i 3 miesiące pozbawienia wolności	1
6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	8
8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
9 lat pozbawienia wolności	3
10 lat pozbawienia wolności	4

⁵⁷ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

⁵⁸ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

12 lat pozbawienia wolności	1
13 lat pozbawienia wolności	2
13 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	1
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą najczęściej wymierzaną wobec sprawców usiłowania zabójstwa należących do przedziału wiekowego 20-29 lat była kara 8 lat pozbawienia wolności. Wymierzono ją bowiem wobec 8 sprawców. Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec sprawców należących do tego przedziału wiekowego była kara 1 roku pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym 30-39 lat⁵⁹

Tabela 38. Kary wymierzone sprawcom w przedziale wiekowym 30-39 lat

Kara	Częstość
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	2
4 lata pozbawienia wolności	2
5 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	1
11 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	1
14 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	1
25 lat pozbawienia wolności	2

Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec sprawcy usiłowania zabójstwa należącego do przedziału wiekowego 30-39 lat była kara 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności, którą orzeczono wobec 2 sprawców należących do tego przedziału wiekowego.

⁵⁹ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 40-49 lat⁶⁰

Tabela 39. Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 40-49 lat

Kara	Częstość
3 lata pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	3
9 lat pozbawienia wolności	2
9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	1
25 lat pozbawienia wolności	1

Karą najczęściej wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa należącym do przedziału wiekowego 40-49 lat była kara 8 lat pozbawienia wolności. Wymierzono ją bowiem wobec 3 sprawców. Wobec 2 sprawców natomiast wymierzono karę 9 lat pozbawienia wolności. Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec sprawców należących do tego przedziału wiekowego była kara 3 lat pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 25 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 50-59 lat⁶¹

Tabela 40. Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 50-59 lat

Kara	Częstość
3 lata pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	2
9 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	4
15 lat pozbawienia wolności	1

Karą najczęściej wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa należącym do przedziału wiekowego 50-59 lat była kara 10 lat pozbawienia wolności. Wymierzono ją bowiem wobec 4 sprawców. Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec

⁶⁰ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

⁶¹ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

sprawców należących do tego przedziału wiekowego była kara 3 lat pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 15 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 60-69 lat⁶²

Tabela 41. Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 60-69 lat

Kara	Częstość
2 lata i 11 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	1
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
5 lat pozbawienia wolności	1
6 lat pozbawienia wolności	1
7 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	1

Najłagodniejszą karą wymierzaną wobec sprawców usiłowania zabójstwa należących do przedziału wiekowego 60-69 lat była kara 2 lat i 11 miesięcy pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 10 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 70-79 lat⁶³

Tabela 42. Kary wymierzane sprawcom w przedziale wiekowym 70-79 lat

Kara	Częstość
4 lata pozbawienia wolności	1

⁶² W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

⁶³ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano karę łączną.

Kary wymierzane sprawcom w zależności od relacji łączącej sprawcę z pokrzywdzonym

Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym występuje relacja mąż/żona⁶⁴

Tabela 43. Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym występuje relacja mąż/żona

Kara	Częstość
1 rok pozbawienia wolności	1
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	2
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	1
7 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	2

Najłagodniejszą karą wymierzoną sprawcy usiłowania zabójstwa w sytuacji, gdy pomiędzy nim a pokrzywdzonym wystąpiła relacja mąż/żona była kara 1 roku pozbawienia wolności, zaś karą najsurowszą – kara 10 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym występuje relacja rodzic/dziecko (w tym adoptowane)⁶⁵

Tabela 44. Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym występuje relacja rodzic/dziecko (w tym adoptowane)

Kara	Częstość
6 lat pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	1

⁶⁴ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

⁶⁵ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

Najłagodniejszą karą wymierzoną wobec sprawcy usiłowania zabójstwa w sytuacji, gdy pomiędzy nim a pokrzywdzonym wystąpiła relacja rodzic/dziecko (w tym adoptowane) była kara 6 lat pozbawienia wolności, zaś najłagodniejszą – kara 12 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzone sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą był członek rodziny inny niż mąż/żona czy rodzic/dziecko (w tym adoptowane)⁶⁶

Tabela 45. Kary wymierzone sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą był członek rodziny inny niż mąż/żona czy rodzic/dziecko (w tym adoptowane)

Kara	Częstość
3 lata pozbawienia wolności	1
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
4 lata pozbawienia wolności	3
8 lat pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	1

W sytuacji, gdy sprawcą usiłowania zabójstwa był członek rodziny inny niż mąż/żona czy rodzic/dziecko (w tym adoptowane) najłagodniejszą karą orzeczoną wobec takiego sprawcy była kara 3 lat pozbawienia wolności, zaś karą najsurowszą – 15 lat pozbawienia wolności.

Kary wymierzone sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą był znajomy⁶⁷

Tabela 46. Kary wymierzone sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą był znajomy

Kara	Częstość
2 lata i 8 miesięcy pozbawienia wolności	1
2 lata i 11 miesięcy pozbawienia wolności	1
3 lata pozbawienia wolności	5
3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	2
4 lata pozbawienia wolności	3

⁶⁶ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

⁶⁷ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

4 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności	3
5 lat pozbawienia wolności	3
5 lat i 3 miesiące pozbawienia wolności	1
6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	11
9 lat pozbawienia wolności	6
9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	7
11 lat pozbawienia wolności	1
12 lat pozbawienia wolności	3
13 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	2
25 lat pozbawienia wolności	3

W sytuacji, gdy sprawcą usiłowania zabójstwa był znajomy, najłagodniejszą karą jaką sąd orzekł wobec takiego sprawcy była kara 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności, zaś karą najsurowszą – 25 lat pozbawienia wolności. Najczęściej orzekaną karą była w tym wypadku kara 8 lat pozbawienia wolności, którą orzeczono wobec 11 sprawców.

Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą była osoba obca wobec pokrzywdzonego⁶⁸

Tabela 47. Kary wymierzane sprawcom w sytuacji, gdy sprawcą była osoba obca wobec pokrzywdzonego

Kara	Częstość
4 lata pozbawienia wolności	1
8 lat pozbawienia wolności	2
8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
10 lat pozbawienia wolności	5
13 lat pozbawienia wolności	3
13 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności	1
14 lat pozbawienia wolności	1
15 lat pozbawienia wolności	2

⁶⁸ W przypadku, gdy w ramach danej sprawy sprawca dopuścił się więcej niż jednego czynu zabronionego, uwzględniano kary jednostkowe.

W sytuacji, gdy sprawcą usiłowania zabójstwa był osoba obca wobec pokrzywdzonego, najłagodniejszą karą jaką wymierzono takiemu sprawcy była kara 4 lat pozbawienia wolności, zaś najsurowszą – kara 15 lat pozbawienia wolności. Najczęściej orzecaną karą była w tym wypadku kara 10 lat pozbawienia wolności, którą orzeczono wobec 5 sprawców.

Wnioski końcowe

Reasumując, wskazać należy, że w przeanalizowanych w ramach badania sprawach, w których w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2015 r. doszło do prawomocnego skazania za usiłowanie zabójstwa, w 86 na 89 przypadków mamy do czynienia z tzw. usiłowaniem kwalifikowanym przez dokonanie, albowiem sprawcy tych czynów, choć swoimi zachowaniami bezpośrednio zmierzali do pozbawienia życia swoich ofiar, celu tego nie osiągnęli, powodując przy tym u pokrzywdzonych uszczerbek na zdrowiu. W tego typu sprawach niezwykle istotnym problemem staje się określenie wzajemnych relacji pomiędzy przepisami stanowiącymi o usiłowaniu zabójstwa, a przepisami, w których mowa jest o uszczerbku na zdrowiu (lekkim, średnim albo ciężkim), a w konsekwencji dokonanie prawidłowej kwalifikacji prawnej zachowania sprawcy. W analizowanych sprawach w 82 na 86 przypadków sądy dokonywały w takich sytuacjach kumulatywnej kwalifikacji prawnej, argumentując to tym, iż tylko w ten sposób możliwe jest oddanie całej zawartości kryminalnej czynu, jakiego dopuścił się sprawca, a do tego przecież sprowadza się rola kwalifikacji prawnej. Takie rozwiązanie zostało pozytywnie ocenione przez badającą.

Tytułem podsumowania warto także przypomnieć, że w zdecydowanej większości spraw, w których doszło do prawomocnego skazania za usiłowanie zabójstwa, sprawcami byli mężczyźni. Najwięcej sprawców tego przestępstwa znajdowało się w przedziale wiekowym 20-29 lat. Gdy zaś chodzi o wykształcenie sprawców, to najwięcej z nich legitymowało się wykształceniem podstawowym. Sprawcy to najczęściej osoby bezrobotne, niebędące recydywistami. Ofiarami usiłowania zabójstwa byli najczęściej mężczyźni. Najwięcej pokrzywdzonych należało do przedziału wiekowego 20-29 lat. W kwestii relacji sprawca – ofiara nadmienić należy, że sprawcami usiłowania zabójstwa byli najczęściej znajomi ofiar. Sprawcy płci męskiej najczęściej dopuszczali się czynów zabronionych, których ofiarami byli inni mężczyźni. Kobiety padały ich ofiarami niemal trzykrotnie rzadziej. Natomiast w przypadku kobiet, będących sprawczyniami usiłowania zabójstwa, liczba ich ofiar płci żeńskiej oraz ofiar płci męskiej była porównywalna.

W większości spraw mamy do czynienia z usiłowaniem udolnym dokonania zabójstwa. Usiłowanie nieudolne miało miejsce zaledwie w dwóch przypadkach.

Sprawcy najczęściej dopuszczali się czynu zabronionego w formie sprawstwa pojedynczego. W 13 przypadkach miało miejsce współsprawstwo. W analizowanych sprawach nie wystąpiło sprawstwo kierownicze, sprawstwo polecające, podżeganie ani pomocnictwo. Należy podkreślić także, że zdecydowana większość sprawców nie przyznała się do popełnienia czynu zabronionego. Sądy najczęściej przypisywały sprawcom usiłowanie zabójstwa z zamiarem bezpośrednim. Najczęstszą karą wymierzaną sprawcom usiłowania zabójstwa była kara 8 lat pozbawienia wolności. Najsurowszą karą, jaką orzeczono za to przestępstwo, była kara 25 lat pozbawienia wolności, zaś karą najłagodniejszą – kara 1 roku pozbawienia wolności.

Bibliografia

1. Andrejew I., *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1986;
2. T. Bojarski, Art. 13, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. VII [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587634434/489401/bojarski-tadeusz-red-kodeks-karny-komentarz-wyd-vii?cm=URELATIONS>, dostęp 2. 10. 2017 r.;
3. Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2011;
4. Giezek J. [w:] Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012;
5. Giezek, Art. 11 [w:] J. Giezek *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, wyd. II [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587230618/125505/giezek-jacek-red-kodeks-karny-czesc-ogolna-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS>, Warszawa 2012 [online], dostęp: 1. 10. 2017 r.;
6. Kardas P., *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym, Analiza teoretyczna*, Warszawa 2011;
7. V. Konarska-Wrzosek, Art. 148. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587715789/513229/konarska-wrzosek-violetta-red-kodeks-karny-komentarz?cm=URELATIONS>, Warszawa 2016, dostęp: 1.10.2017 r.;
8. Lachowski J., Art. 11, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587715622/513062>, Warszawa 2016 [online], dostęp: 1.10.2017 r.;
9. Liszewska A. [w:] Dębski R. (red.), *System Prawa Karnego. Tom III. Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności*, Warszawa 2013;
10. Marek A., Art. 13, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. V [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587269555/59688/marek-andrzej-kodeks-karny-komentarz-wyd-v?cm=URELATIONS>, dostęp: 1.10.2017 r.;

11. Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2011;
12. M. Mozgawa, Art. 11, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587736813/534253/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 1. 10. 2017 r.;
13. Pohl Ł., *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2015;
14. Pohl Ł., *Zbieg przepisów ustawy i zbieg przestępstw – próba uporządkowania pojęć*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2005, z. 1;
15. Rejman G., *Usiłowanie przestępstwa w prawie polskim (Problem bezpośredniości)*, Warszawa 1965;
16. Rejman G., *Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 8- 31 KK. Komentarz*, Warszawa 2009;
17. Spotowski A., *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstw*, Warszawa 1976;
18. Szeleszczuk D. [w:] Grześkowiak A. (red.), *Prawo karne*, Warszawa 2012;
19. Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2012;
20. Wąsek, Art. 11, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II [online], LEX <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587560818/466723/gorniok-oktawia-red-kodeks-karny-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS>, dostęp: 1.10.2017 r.;
21. Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013.

Orzeczenia (inne niż analizowane w ramach badania)

1. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1971 r., I KR 253/71 („Biuletyn SN” 1972, z. 3, poz. 44, LEX 21438);

2. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1973 r., I KR 323/72 (OSNPG 1973 z. 7, poz. 89, LEX nr 16750);
3. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1973 r., II KR 282/72 (OSNKW 1973, z. 12, poz. 156, LEX 18660);
4. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1987 r., II KR 292/87 (OSNKW 1988, z. 5-6, poz. 39, LEX 20288);
5. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1993 r., II KRN 289/93 (OSNKW 1994, z. 3-4, poz. 19, LEX 20649);
6. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 lutego 1994 r., II AKr 361/93 (OSA 1994, z. 5, poz. 29, LEX nr 21237);
7. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 6 marca 1991 r., II Akw 18/91 (OSA 1991, z. 1, poz. 3, LEX 21058).